

Crnogorski glasnik

GODINA XXII. _ BROJ 137. _ RUJAN-LISTOPAD / SEPTEMBAR-OKTOBAR _ 2022.

LUČINDANSKI SUSRETI 2022.

POZIVAMO VAS! DOĐITE I PJEVAJTE!

Pjevački zbor "Montenegro" iz Zagreba, postoji i opstoji od 2000. godine. : Mehulić na kahonu.

Zbor prvenstveno uvježbava i izvodi crnogorske tradicionalne pjesme, za sada, oko 40-tak pjesama iz Crne Gore, a u repertoaru ima i pjesme širega repertoara, prilagođene mjestima nastupa.

Voditelj Pjevačkog zbora je Edin Džaferagić, koji je ujedno i instrumentalist na harmonici.

Bojan Radulović je instrumentalist na gitari, a Zijad

Probe se održavaju u Crnogorskom domu, svakoga ponedjeljka, od 19,30 sati, a uoči nastupa i češće.

Nema straha od audicije, naš voditelj ocijeni, vašom kraćom interpretacijom, da li imate volje za pjevanje i možete li savladati "gradivo"!

OČEKUJEMO VAS!

Kontakt tel.: 091 3026633; 01 6197078

ŠTO JE ŠTO	Branko Banjević (1933. - 2022.)	26
ZAGREB	JUBILEJ	
Pozivamo vas! Dođite i pjevajte!	3	Spomen ploča Vladimiru Baroviću
Lučindanski susreti 2022.	4	Pomorski muzej Crne Gore obilježio 70. godišnjicu
Dani nacionalnih manjina Grada Zagreba	13	KULTURA I UMJETNOST
Gosti Crnogorskog doma	16	Dušan Vukotić - 60 godina Oskara
Posjet ministra vanjskih poslova Crne Gore	19	O Dimitrijevoj izložbi "Svetac i kralj"
12. sjednica Predsjedništva NZCH	20	Grafička mapa "Svetac"
21. sjednica Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba	21	Izložba "Podvodni svijet Kvarnera"
22. sjednica Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba	21	Predstavljanje knjige "Prokletstvo poziva"
SPLIT		ARHITEKTI
Crnogorsko veče u Splitu	22	Milan Karlovac
RIJEKA		PRILOG
Bundevijada	24	U Kočana na gumnu
Upoznajmo Hrvatsku - Cres i Krk	24	Zapisano je - deo XIII.
IN MEMORIAM		CRNOGORSKA TRPEZA
Ivan Jakšin Brajović (1937. - 2022.)	25	Ukusi Crne Gore
		54

Izdavači: NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA HRVATSKE I VIJEĆE CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE GRADA ZAGREBA, Zagreb, Trnjanska c. 35, Tel./Fax: 01/6197 078, 01/6314 264, E-mail: vijece.cg@zg.ht.hr, drustvo.montenegro@zg.ht.hr, Internet adresa: www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr

* Za izdavače: Danilo Ivezić i Dušan Mišković * Glavni i odgovorni urednik: Maša Savićević * Redakcija: Milanka Bulatović, Danilo Ivezić, Nikola Čulić, Jovan Abramović, Dušica Malada, Dušan Roganović * Grafička priprema i tisak: Skaner studio d.o.o. * Rukopisi se ne vraćaju * Naklada /Tiraža 1000 Glasilo je, putem Savjeta za nacionalne manjine, financirano iz državnog proračuna RH, putem Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba, iz proračuna Grada Zagreba i putem predstavnice crnogorske nacionalne manjine u Zagrebačkoj županiji iz proračuna Zagrebačke županije. Pozivamo Crnogorce, Crnogorce i sve prijatelje da svojim sugestijama, prijedlozima i prilozima pomognu redakciji "Glasnika" na poboljšanju i daljnjem izlaženju lista. Tekstovi nijesu lektorisani te se izvinjavamo autorima i čitaocima.

POSJET MINISTRA VANJSKIH POSLOVA CRNE GORE RANKA KRIVOKAPIĆA

DUŠAN VUKOTIĆ - 60 GODINA OSKARA

LUČINDANSKI SUSRETI 2022.

Prilog uredila: Maša Savićević

Tradicionalni Lučindanski susreti održani su 29. 10. 2022. u SKUC-u - Studentski dom Stjepan Radić na Savi, pod pokroviteljstvom gradonačelnika Grada Zagreba. Ove godine po 23. put. Brojni uzvanici i gosti, Crnogorke i Crnogorci, prijatelji Crne Gore, svojim prisustvom uveličali su ovogodišnji Lučindan. Gost Lučindana 2022. bio je KIC POP HOR iz Podgorice. Događaj je protekao u znaku obilježavanja 170-te godišnjice obnove Knjaževine Crne Gore.

Tradicija započeta prije 23 godine, 1999. nastavljena je i ove godine. Kao i svih prethodnih godina, nijesu izostali komentari: *Izvanredno, zadivljujuće, ove godine najbolje...*

Organizatori Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Društvo Crnogoraca i prijatelje Crne Gore "Montenegro" Zagreb potrudili su se od izbora Gosta Lučindana, do organizacionih i tehničkih uvjeta, da manifestacija

protekne onako kako ona zaslužuje, a već spomenuti komentari potvrda su toga.

Promijenjeno mjesto održavanja i dvorana, ali sve je ostalo isto. Dvorana ispunjena u cijelosti, praznična i svečarska atmosfera, Crna Gora na srcu, veselje i zadovoljstvo, Lučindansko druženje.

Nakon trinaest godina nijesmo imali Grada Gosta iz Crne Gore, razlog su lokalni izbori održani u nedelju prije manifestacije, ali to ničim nije umanjilo nastup i zadovoljstvo prisutnih Gostom Lučindana **KIC POP Horom**, koji je svojim izvođenjem oduševio prisutne u dvorani. Sa nama su bili i uzvanici: Izaslanik Predsjednika Crne Gore **Boris Bastijančić**; Izaslanica gradonačelnika Grada Zagreba **Ljiljana Klačnja**; Otvornik poslova Ambasade Crne Gore u RH **Vladan Žugić**; Predsjednik Savjeta za nacionalne manjine RH **Aleksandar Tolnauer**; Generalni sekretar Matice Crnogorske

Ivan Ivanović; Generalna direktorica direktorata za konzularne poslove i iseljenike Vlade CG gđa. **Stanica Popović** sa suradnicima; predstavnici crnogorskih društava iz Slovenije, Hrvatske i predstavnici nacionalnih manjina Grada Zagreba.

Program je uspješno moderirala **Herijeta Vilović**.

Nakon intorniranja himni skupu se obratio predsjednik Nacionalne zajednica Crnogoraca Hrvatske **Danilo Ivezić**:

"Dame i gospodo, uvaženi gosti i uzvanici, drage Crnogorke i Crnogorci! Poštovan izaslanice Predsjednika Crne Gore gospodine Bastijančiću, poštovana izaslanice gradonačelnika Grada Zagreba gospođu Klačnja, poštovana predsjednice Skupštine zagrebačke županije gospođu Glasnović, poštovani otpravniče poslova Ambasade CG u Republici Hrvatskoj gospodine Žugiću, poštovani predsjedniče Savjeta za nacionalne manjine RH gospodine Tolnauer, poštovana generalna direktorica Generalnog direktorata za konzularne poslove i iseljeničtvo gospođu Popović sa suradnicima, poštovani Generalni sekretaru Matice crnogorske gospodine Ivanoviću, poštovani predstavnici crnogorskih udruženja iz Republike Slovenije, poštovani predstavnici i članovi crnogorskih udruženja i društava iz Republike Hrvatske, poštovani predstavnici vijeća i udruga nacionalnih manjina Grada Zagreba. Zadovoljstvo mi je vidjeti vas danas ovde sa nama na našem Lučindanskom druženju 2022.

Dvadeset i treći put, NZCH i Društvo "Montenegro" organiziraju Lučindanske susrete. Kontinuitet od 1999. godine u organizaciji je prekinut samo jednom, pandemijske 2020. Tih proteklih dvadeset i tri godine su pokazatelj programske opravdanosti manifestacije, kao i pokazatelj kvalitete našeg rada i djelovanja. Krajem prošle godine obilježili smo i trideset godina svoga osnivanja i djelovanja, bez pretjerane samo hvale značajan jubilej i značajan događaj. Samo ću vas podsjetiti da je svečanost organizirana pod pokroviteljstvom Predsjednika Republike Hrvatske i Predsjednika Crne Gore. Oba predsjednika su bila prisutna i govorila na toj svečanosti. Predsjednik Crne Gore, gospodin Milo Đukanović je u povodu ovog jubileja za njen ukupni rad i djelovanje odlikovao NZCH Ordenom crnogorske zastave trećeg stepena.

Smisao našeg ukupnog djelovanja i ostvarivanja kulturne autonomije u proteklih trideset i jednu godinu je u kvalitetnijoj integraciji u hrvatsko društvo i državu nasuprot asimilaciji i getoizaciji. Tu prije svega podrazumijevamo kulturu kao našu legitimaciju, odnosno njeno javno afirmiranje u svim sredinama u kojima živimo.

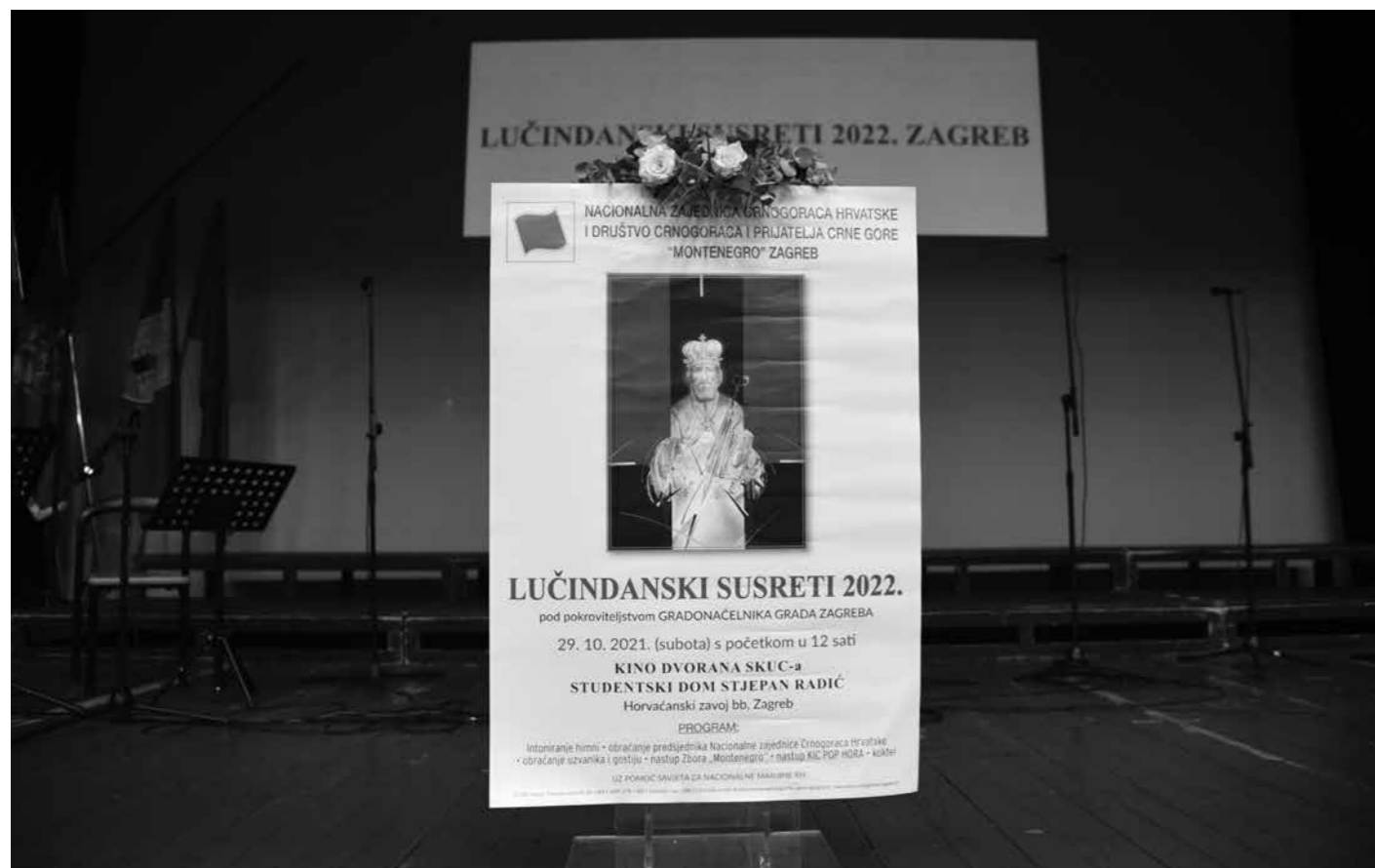
Lučindanski susreti su njen sastavni dio.

Organiziramo ih u spomen na Petra I. Petrovića Njegoša, Svetog Petra Cetinjskog, Cetinjskog čudotvorca, kao jednoj od najznačajnijih ličnosti crnogorske povijesti, utemeljitelju moderne crnogorske države. Njegove riječi Brđanima, iz njegovih čuvenih poslanica, kao da su pisane ovih dana: "Znate, kako sam vama i svijema Crnogorcima vazda i na svako mjesto govorio, moleći svakoga i zaklinjući, da u mir i slogu među sobom živite. I koliko sam truda i muke od početka do sada pretrpio, to samo jedini Bog znade; i sve radeći za opšte narodno dobro i slobodu, bez nikakve hile i lukavstva, nakon što s pravim i čistim srcem želeći vidjeti vas i ostalu moju braću od neprijateljskog jarma i zuluma oslobođene... da ne izgubite, nego da uzdržite svoje poštenje i slavu i da utvrdite vašu predragu voljnost i slobodu, koju vi je Bog darovao mimo svakoga naroda na svijetu..." U sastavljanju čuvene Stege (prvog pisanog zakona), okupljeni su se pod zakletvom, striktno obavezali, kako piše u donesenom zakonu, na solidarnost i slogu: "Drug drugu, pleme plemenu i nahiji nahiji, tvrdu i čistu vjeru i riječi od časti i poštenja dodasmo, da se izdati, prevjeriti nećemo među sobom."

Svečeva zaokupljenost i predana brižnost za sudbinu Crne Gore, ovjenčana pobjedama na Martinićima i Krusima, izražava se i kroz onaj simbolički spoj, kroz nepodijeljeno jedinstvo u kojem se na mističan način rimuje značenje Mitropolitovog imena s njegovim poslanjem.

Ove godine 23. Lučindanskim susretima, obilježavamo 170 godina obnove KNJAŽEVINE CRNE GORE. Priča o knjazu Danilu I. (Njeguši 1826.- Kotor 1860.; crnogorski knjaz 1851.- 1860.) opterećena je i danas i u Crnoj Gori političkom propagandom i izmišljotinama o njemu kao vladaru i kao čovjeku. Ona je ukorijenjena kod velikog broja ljudi, začuđujuće i kod intelektualaca u Crnoj Gori, sažeta u dvije riječi: "Zeko maniti", koje su u osnovi bile namijenjene diskreditaciji, omalovažavanju i potiranju svega onoga što je knjaz Danilo I. učinio za Crnu Goru, kao izuzetno sposoban i energičan vladar s dalekosežnim državnim dometima na kojima je utemeljena i suvremena Crna Gora.

To je državnik koji je jako dobro razumio vrijeme i prostor u kojem je djelovao, realno sagledavao crnogorsku zbilju s ciljem da državu vodi putevima napretka, promjenama koje su bile daleko ispred vremena tadašnje Crne Gore. Jedna od njih je i bila, na samom početku njegove vladavine, odista dalekosežna. Razdvajanje svjetovne i duhovne vlasti, napuštanje teokratskog modela i izgradnja Crne Gore kao svjetovne i nasljedne kn-

jaževine 1852. godine; što je i tema naše IZLOŽBE-170. GODINA obnove KNJAŽEVINE CRNE GORE koja će ovih dana biti postavljena u Crnogorskom domu u Zagrebu.

O dalekosežnosti njegovih državnčkih dometa govori i značajan događaj iz 1858. godine, uz pitanje kakve bi bile odluke Berlinskog kongresa 1878. godine, da knjaz Danilo nije te godine napravio razgraničenje s Turskom i time konačno definirao teritoriju države Crne Gore. Takvi državnčki naponi, po pravilu, rađaju unutrašnje proturječnosti i konflikte, nerijetko i sukobe, koji ponekad sobom nose previsoku cijenu. Nju je knjaz Danilo platio glavom.

Podsjeća li nas ovo dijelom na današnju crnogorsku zbilju, na novu realnost, ne onu nakon 30. avgusta 2020., već ovu bližu od ponedjeljnika. Jesmo li zabrinuti za Crnu Goru? I dalje imamo povjerenje u razboritost građana Crne Gore, u njihov borbeni demokratski potencijal da se uspješno suprotstave opakim tendencijama, da se u ime demokracije razmašu retrogradne snage i regresivni asimilatorski, hegemonistički i kleronacionalistički procesi. Neki od događaja, kao onaj vezan uz pokušaj skidanja spomen ploče u logoru Morinju i "upornost inspektora" i nekih "vršilaca dužnosti" da to provedu, izazivaju određenu zebnju. Ta ploča kao i

ona na Visu u spomen admiralu Barovići je pokazatelj odnosa dvije države. Ploča u Morinju je i civilizacijski čin sučeljavanja sa svojom prošlošću, što neki pojedinci i grupe u Crnoj Gori ne žele. Pa se ponovo pitamo: Vraćamo li se mi to u nekakvu prošlost, prolazimo li mi to opet nešto što je bilo, naučismo li nešto iz naše prebogatije povijesti?

Nova zbilja i u Republici Hrvatskoj, nakon objave rezultata popisa stanovništva iz 2021. godine, koji pokazuje da je došlo do značajnog smanjivanja broja pripadnika crnogorskog korpusa u zadnjih deset godina. Ukupan broj Crnogorki i Crnogoraca u RH po ovom popisu je 3127. Na razini RH je to pad oko 30%, u pojedinim gradovima i županijama i preko 40%. Ovi rezultati su odrednica aktivnosti u narednom periodu, u programskom smislu, NZCH i njenih članica. Nakon temeljite analize provedene u svojim sredinama.

Ove godine na Lučindanskim susretima nemamo GRADA GOSTA, koji su u proteklih trinaest godina obogaćivali Lučindan Ljepotom crnogorskih gradova i donosili dio njihovog duha u Zagreb. Razlog su lokalni izbori održani u prošlu nedelju. Ali nijesmo odustali od GOSTA LUČINDANA, sa nama je KIC POP HOR iz PODGORICE, jedinstven po mnogo čemu u što će te se ubrzo uvjeriti. Na kraju podsjećam da sve što čini NZCH

ne bi bilo moguće bez nosioca programskih aktivnosti Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb, Nacionalne zajednice Crnogoraca Rijeka, Zajednice Crnogoraca Split, Zajednice Crnogoraca Pula, Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Bujština" Umag, Zajednice Perojskih Crnogoraca "Peroj 1657".

Njihovi predstavnici i članovi su danas ovde sa nama. Nadam se da ćemo se i dalje sretati na različitim kulturnim događanjima koji svojim bitnim karakteristikama obogaćuju ukupnost življenja kako Grada Zagreba tako i Republike Hrvatske. Velika zahvala i svim institucijama u RH, posebno Savjetu za nacionalne manjine RH, koje naše programe prepoznaje kao vrijedne i dostojne financiranja.

I na kraju - 13. 10. 2022. u Podgorici je preminuo naš veliki prijatelj. Čovjek koji je izuzetno cijenio rad i ljude u NZCH, crnogorski književnik, književni kritičar, esejista, antologičar i urednik, dugogodišnji predsjednik Matice crnogorske, a prije svega veliki čovjek BRANKO BANJEVIĆ, koji je iznad svega volio Crnu Goru. Oprostimo se u Zagrebu od njega, neuobičajeno, ali mislim da bi on to volio, jednim velikim pljeskom.

Hvala vam i vidimo se na 24. LUČINDANU 2023. godine. Živjeli!

Zbor "Montenegro" Društva Crnogoraca i prijatelje Crne Gore "Montenegro" Zagreb, pozdravio je učesnike i goste pjesmama dobrodošlice. Izveli su: SPOVED, KOM PLANINA i OJ ĐEVOJKO ŠTO MI REČE.

Generalni sekretar Matice Crnogorske **Ivan Ivanović** u svom obraćanju uzvanicima i gostima kaže:

"Ovogodišnji Lučindanski susreti posvećeni obilježavanju 170 godina proglašenja Crne Gore knjaževinom, podsjećaju nas na djelo državnika, političkog vizionara i pravnog reformatora knjaza Danila I Petrovića Njegoša. Vođen idejom države, knjaz Danilo uzdiže autoritet centralne vlasti, donosi zakone te postavlja temelje sekularne i moderne države Crne Gore. Nakon velike pobjede u bitci na Grahovcu 1858. godine, razgraničenjem sa Osmanskim Carstvom trasira put kojim Crna Gora na Berlinskom kongresu 1878. godine dobija i bezuslovno međunarodno priznanje. Knjaz Danilo za vrijeme svoje kratkotrajne –osmogodišnje vladavine, objedinjuje crnogorska plemena i utjelovljuje kod Crnogoraca svijest o državi Crnoj Gori kao najvećem dobru i zajedničkom interesu. Odsustvo strateškog nacionalnog programa nakon Danilove vladavine će uz velikodržavnu i hegemonističku politiku pretendenta na crnogorsku državu, u više istorijskih navrata dovesti u pitanje njen opstanak, a 1918. godine je i srušiti.

Pred sličnim izazovima se Crna Gora nalazi i danas, 16 godina nakon obnove državne nezavisnosti. Stoga su ciljevi knjaza Danila i za nas jednako aktuelni: izgradnja snažnih institucija, pravno uređenje sekularne države, definisanje nacionalnih interesa i zaokruživanje identitetskog pitanja. Sve ono za što smo vjerovali da će do početka treće decenije 21. vijeka, biti uspješno obavljeno. Svoje viđenje puteva Crne Gore, Matica crnogorska je definisala u dva programa *Crna Gora pred izazovima budućnosti* iz 1999. i *Crna Gora na evropskom putu* iz 2013. godine, koje je ponudila crnogorskom društvu.

I na primjeru knjaza Danila, Matica crnogorska demonstrira svoju posvećenost naučnom pristupu nacionalno-formativnim istorijskim i kulturnim međašima. Ususret godišnjicama –160 godina od ubistva Danila I Petrovića Njegoša 2020. godine i ovogodišnjoj –170 godina od obnove knjaževine Crne Gore, Matica je objavila tri knjige koje rasvjetljavaju politički i državnčki značaj ovog crnogorskog vladara, kojeg tendenciozni pretendenti na crnogorsku istoriju kontinuirano prikazuju u krajnje negativnom kontekstu. Riječ je o *Političkim spisima knjaza Danila Petrovića* koje je priredio Živko Andrijašević; zatim djelu Saše Brajović *Portreti knjaza Danila I Petrovića Njegoša* i knjizi Momčila Šaletića *Ubiše knjaza*. Izostanak političke volje za definisanje i realizovanje nacionalnih interesa, ideologije, kulturnih, duhovnih i društvenih vrijednosti nakon 2006. godine, otvorili su prostor za društvenu i političku krizu. Njeaga su iskoristile snage čija ideologija i djelovanje ne priznaje crnogorsku naciju, jezik i kulturu. Posebno zabrinjava stanje crnogorskih institucija koje bi trebalo da brane multietničko crnogorsko društvo, njegov sklad

i temeljne evropske vrijednosti, na kojima počiva, i na kojima bi morala ostati postreferendumska Crna Gora.

Zadovoljstvo nam je što od samog osnivanja Matice crnogorske jedan dio programa i izdanja realizujemo upravo u saradnji sa Nacionalnom zajednicom Crnogoraca Hrvatske. Vaše razumijevanje crnogorskog identiteta, njegovo objektivno naučno prezentovanje upravo korespondira sa načinom na koji djeluje i kojim se rukovodi Matica crnogorska. Intelektualni, ali prije svega čojski kapital koncentrisan u vašoj Zajednici, činio je našu saradnju lakom i uspješnom. Zato u kontinuitetu dijelimo razmišljanja i brigu o političkim i društvenim dešavanjima u Crnoj Gori, a činimo to i danas, kad se naša domovina suočava sa najvećim izazovima nakon obnove državne samostalnosti. Sigurni smo da će Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i ovoga puta dati doprinos prevladavanju problema crnogorskog društva i da ćemo u vama imati pouzdanog partnera. Uostalom, ne preostaje nam drugo nego da zajednički učinimo što je do nas, kako bi Crna Gora započela novi ciklus obnove, suočavajući se sa sobom i svojim slabostima.

Najzad, crnogorsko društvo se, uprkos svemu, a zarad svoje budućnosti, mora uspostaviti na vrijednosnom sistemu i moralu koji su gradili naši preci, vraćajući se tako svojoj suštini. To će biti najbolji i najbrži način da

se svrstamo uz napredne evropske i svjetske države i da od njih budemo poštovani i prihvaćeni. Klasična Crna Gora i crnogorski čovjek bili su poznati po jedinstvenom moralnom idealu, ali i osobenoj kulturnoj matrici. To su bili prvenstveni znaci njihovog prepoznavanja, samoprepoznavanja, ali i crnogorskog nacionalnog dostojanstva.

U savremenoj Crnoj Gori taj duh je najbolje razumijevao i prezentovao, istaknuti pjesnik i intelektualac, dugogodišnji predsjednik Matice crnogorske, nedavno preminuli Branko Banjević. Činio je to modernim poetskim i esejističkim izrazom ali podjednako svojom snažnom ličnošću i neprevaziđenim besjedničkim darom. Matica crnogorska je njegovom smrću izgubila dugogodišnjeg predsjednika i prije svega pouzdan oslonac na čiji je savjet uvijek mogla računati. Ovom prilikom se mora istaći da je neobično cijenio vašu Zajednicu, gajeći dugogodišnje iskreno prijateljsvo sa mnogima, od kojih neki, nažalost, više nijesu među živima. Obaveza Matice crnogorske da okuplja iseljenike odane Crnoj Gori, nastaviće se gdje god je moguće. Konkretnim projektima sa vašom Zajednicom nastavićemo plodnu saradnju povezujući se, vjerujemo u to, zajedničkim programima sa nacionalnim institucijama kulture Republike Hrvatske, jačajući saradnju i produbljujući

bliskost dvaju prijateljskih naroda i država.

Na samom kraju bih vas pozdravio riječima velikog vojvode Mirka Petrovića, brata knjaza Danila Petrovića i oca kralja Nikole I, predvodnika crnogorske vojske u bitci na Grahovcu 1858. godine. Zagrebački časopis *Naše gore list* u reportaži o njegovom susretu sa hrvatskom studentskom omladinom u Beču, krajem 1862. godine donosi njegov govor: "Vi ste rekli lipi moji Hrvati – što vam je na srcu ležalo. Milo mi je čuti, gdje tako govorite i tako dobro mislite za svoju braću Crnogorce. Tako i valja: ta mi smo jedan rod, jedna krv, jedan jezik, jedno ime, jedna nam je vjera hrišćanska. Hrvati su valjani ljudi i poštteni rodoljubi.... Imajte Crnogorce uvijek na srcu i ljubite ih kao što oni na srcu nose i ljube Hrvate".

U to ime vas srdačno pozdravljam."

Obraćajući se prisutnima, u svom tradicionalno nadahnutom govoru predsjednik Savjeta Aleksandar Tolnauer je istakao:

"Od našeg prošlogodišnjeg susreta došlo je do tektonskih promjena koje su nas uvele gotovo u biblijsko vrijeme svih vrsta nevolja i pošasti od rata, pandemija pa sve do ekstremnih vremenskih pojava, što je radikalno promijenilo i podijelilo društva i države, te donijelo sasvim novi pristup mnogim pitanjima od znanosti do

sigurnosti.

No do jedne promjene nije došlo, a ona se odnosi na tradicionalno i kontinuirano obilježavanje Lučindanskih susreta kulturne manifestacije, čija organizacija ima posebno značenje za crnogorce koji i u tim i takvim okolnostima promoviranju crnogorsku tradiciju, njenu vrijednost, njenu prošlost, sadašnjost te budućnost, a time ujedno i podižu razinu prepoznavanja i valorizacije vlastite vrijednosti u dodiru sa drugim izričajima i vrijednostima.

Poštovani,

Ono što danas možemo sa ponosom istaknuti, da je Vlada Republike Hrvatske neovisno od već nabrojanih negativnih i opterećujućih okolnosti, uvela politiku multikulturalne i multinacionalne, kao dio javne politike, politike svakodnevnice, čime je otvorila prostor djelovanju različitih obrazaca, obrazaca jednakih šansi i uvažavanja i sudjelovanja nacionalnih manjina u političkom, javnom i kulturnom životu.

Svake godine sa ovoga mjesta ističemo veliku i nezaobilaznu ulogu Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba, kao i člana Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, ispred crnogorske nacionalne manjine, u ve-

likom doprinosa i suradnji koja je od izuzetne važnosti, i u razvijanju odnosa između Hrvatske i Crne Gore, bez obzira na politička kretanja, kao i postotak crnogorske i hrvatske nacionalne manjine u smislu pitanja uspostavljanja povjerenja, zaštite ljudskih prava i prava nacionalnih manjina koje određuju i pokazatelj su mjesta svake zemlje u međunarodnoj zajednici. Sve to stvara temelje i preduvjete za buduće generacije u afirmaciji, promicanju i osnaživanju tolerancije, razumijevanja, uvažavanja, solidarnosti, snošljivosti i dijaloga između pripadnika crnogorske nacionalne manjine i hrvatske većine.

Na kraju čestitam vam Lučindan, čvrsto uvjeren da ćemo u periodu koji je pred nama zajednički i dalje raditi na unapređenju i razvijanju odnosa Crne Gore i Hrvatske na dobrobit svih njenih građana, a crnogorska nacionalna manjina u Republici Hrvatskoj će u Savjetu za nacionalne manjine Republike Hrvatske i meni osobno, uvijek imati širom otvorena vrata za dijalog, prijedloge i suradnju.

ŽIVJELI!

Izaslanica gradonačelnika Grada Zagreba, pokroviteljica Lučindana 2022. **Ljiljana KLašnja** u pozdravu prisutnima je između ostalog naglasila:

"Ugodno je ponovno biti s vama, u prigodi već tradicionalnih Lučindanskih susreta, dvadeset i trećih po redu, a koji se održavaju od 1999. godine, zaista lijepa obljetnica za svaku pohvalu. Lučindan je svake godine prigoda za ponosno prisjećanje na slavnu povijest vas Crnogoraca, a ova je godina u znaku obilježavanja 170-te godišnjice obnove Knjaževine Crne Gore.

Posebno treba naglasiti, da djelovanje vas Crnogoraca putem Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Montenegro, Vijeća i drugih vaših zajednica i udruga, nije samo čuvanje vašeg nacionalnog i vjerskog identiteta, kulture i tradicije Crne Gore, to je ujedno i građenje mostova suradnje izvan granica RH, prijateljskih odnosa sa Crnom Gorom, građenje dobrih odnosa u gradu u kojem živite.

Grad Zagreb surađuje sa crnogorskom zajednicom u duhu međusobnog razumijevanja i prijateljstva, svih ovih godina Grad daje veliki doprinos ostvarivanju prava pripadnika crnogorske kao i prava svih nacionalnih manjina, i na to smo ponosni. Te postignute standarde i vrijednosti trebamo brižno čuvati, i dalje u njih ulagati, to je obveza sviju nas za budućnost. Nepochinjivu ulogu u svemu tome imali ste i danas imate i vi Crnogorke i Crnogorci.

Članovi crnogorske nacionalne zajednice nisu samo

integrirani i punopravni članovi našeg Grada, nego su posvećeni i našoj zajedničkoj misiji da Zagreb bude tolerantna i sigurna sredina, koji svoju multikonfesionalnost i multietničnost shvaća kao prednost, kao svoje bogatstvo. Ustrajnim čuvanjem svog nacionalnog i vjerskog identiteta, kulture i tradicije dajete doprinos toj različitosti.

I na kraju, još jednom treba reći, velik je vaš doprinos očuvanju crnogorske zajednice ali i jačanju crnogorsko-hrvatskih veza kroz različite oblike suradnje koja povezuje naše narode, hvala vam na tom trudu, hvala vam na vašem predanom radu."

Savjetnik za ustavni sistem i pravna pitanja **Boris Bastijančić**, kao izaslanik predsjednika Crne Gore Mila Đukanovića, obratio se prisutnima na "Lučindanskim susretima 2022", održanim u Zagrebu, i uputio najsrdačnije čestitke Nacionalnoj zajednici Crnogoraca Hrvatske povodom uspješne organizacije, 23. po redu, tradicionalne manifestacije, s najboljim željama za dalji uspjeh u sadržajnom radu, naslonjenom na dosadašnje višedecenijske zapažene rezultate Zajednice. Iskazao je zahvalnost crnogorskim društvima, njihovim članovima i svim Crnogorcima u Republici Hrvatskoj što godinama ponosno predstavljaju i njeguju svoju jedinstvenu kulturno-istorijsku riznicu izvan granica matice, ujedno doprinoseći uvećanju i legitimisanju bogatstva demo-

grafske slojevitosti i kulturne raznolikosti Republike Hrvatske. Način na koji to čine, istakao je Bastijančić, može biti uzoran primjer ne samo crnogorskim iseljeničkim društvima u drugim državama svijeta nego i određenim subjektima javnog, kulturnog i političkog života Crne Gore.

"Sve to ne bi bilo moguće, u postojećoj mjeri, bez otvorene i kontinuirane institucionalne podrške Republike Hrvatske, u prvom redu Ministarstva kulture, Savjeta za nacionalne manjine i Grada Zagreba – koji je prepoznatljiv po tome što ne asimiluje, već afirmiše i štiti manjinske nacionalne zajednice, u ambijentu gdje su Crnogorci ravnopravni građani Republike Hrvatske, u punom i pravom smislu tih riječi. Isto takav status i važnu ulogu imaju Hrvati u Crnoj Gori. O tome najbolje svjedoči naš normativni okvir, njegova primjena, kao i brojne aktivnosti i kulturno-edukativni projekti realizovani od strane Hrvatskog nacionalnog vijeća iz Tivta i Hrvatskog građanskog društva Crne Gore iz Kotora", naglasio je Bastijančić. U tom smislu, osvrnuo se na nedavno održanu svečanost povodom 30 godina rada Nacionalne zajednice Crnogoraca u Republici Hrvatskoj i petu godinu projekta "Putevima bokeljskih Hrvata" (ove godine predstavljen u Evropskom parlamentu), čiji su pokrovitelji, u oba slučaja, predsjednici Crne Gore i Republike Hrvatske. To rječito govori o nivou,

kvalitetu i razumijevanju inače sadržajnih i intenzivnih dobrosusjedskih odnosa dvije zemlje i njihovom oče- kivanom kretanju ka daljem unapređenju.

"Danas naša Crna Gora prolazi kroz teške i turbulen- tne društvenopolitičke izazove, vjerovatno i najveće u svojoj novijoj historiji. Ali, neće i ne smije skliznuti s puta neprolaznih civilizacijskih vrijednosti, dominan- tno usmjerenog ka odredištima gdje živi i radi njeno iseljeničtvo – puta u moderni i razvijeni svijet, u kojem će naša Država biti svoja, jaka i stabilna u potencijalno ukupnom obimu kada joj dio stanovništva nastanjen unutar njenih granica, koji uporno negira i potkopava attribute crnogorske državnosti i njenog građanskog bića, bude klicao, volio je i poštovao onako kako to čini njena dijaspora", zaključio je Bastijančić.

Nakon njihovih obraćanja pozornica je prepuštena Gostu Lučindana **KIC POP HORU** iz Podgorice, pod dirigentskom palicom **Zoje Đurović**.

Prvi crnogorski pop hor počeo je sa radom 1. marta 2017. godine, a hor već pet ipo godina uspješno vodi menadžerski tim Snežana Burzan Vuksanović i Sanja Radusinović, pod okriljem NVU Kutak i uz logističku podršku JU KIC "Budo Tomović". Hor ima oko 60 istinskih zaljubljenika u muziku, pjevanje i druženje, raznih profesija i generacija iz cijele Crne Gore. Diri- gentica KIC pop hora je prof. Zoja Đurović, magistra

dirigovanja. KIC pop hor priredio je do sad skoro 80 koncerata širom Crne Gore, kao i nekoliko u regionu u: Beogradu, Sarajevu, Skoplju, Puli, Prijepolju. Osim pop repertoara, hor je poznat po svom projektu "Bez dileme - antifašizam", odnosno repertoaru partizanskih i antifašističkih pjesama, za koji je dobio prestižnu Po- venju za zasluge u razvoju i unapređenju antifašizma SUBNOR-a i antifašista Crne Gore. KIC pop hor sni- mio i nekoliko muzičkih spotova – Bilećanka (2018), Nesalomiva (2019), Teče Tara (2019).

Nastupili su sa sljedećim programom:

Crnom Gorom; Titograd; Oj devojko drugarice, a cappella; Gipsi song; Moja je pjesma lagana; City of stars; Dancing Queen; Devojko mala; Pjevam danju, pjevam noću; Negativ; Bella ciao; Kraj Sutjeske hladne vode; Odiseja- solistkinja Slavica Dragović; Konjuh planinom, a cappella; Zemljo moja; Dođi u 5 do 5; Hava Nagila; Mene voljela; Računajte na nas; Ay Carmela

Svojim nastupom oduševili su prisutne u dvorani i koji su zajedno sa članicama Hora pjevali sve izvođene pjesme. BRAVO!!!

Dio atmosfere prenosimo u fotografijama koje su u prilogu ovog teksta.

Vidimo se na 24. Lučindanskim susretima 2023.!

Lučindanskim susretima prisustvovali su kako gosti i članovi Nacionalne zajednice Crnogoraca Rijeka

DANI NACIONALNIH MANJINA GRADA ZAGREBA

U parku Zrinjevac u središtu Zagreba 18. 9. 2022. proslavljen je Dan nacionalnih manjina Grada Zagreba. Ova 11. tradicionalna manifestacija, nakon pauze od dvije godine, u organizaciji Koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba, okupila je devet vijeća i deset predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba.

Sudjelovali su: albanska, bošnjačka, bugarska, crnogorska, češka, mađarska, makedonska, poljska, romska, slovenska, srpska, rusinska, slovačka, talijanska, turska, ukrajinska i židovska manjina koje su predstavile svoje tradicionalne običaje, nošnje, folklorno i glazbeno stvaralaštvo, nakladništvo, te autohtona jela.

Crnogorsku zajednicu predstavljalo je **Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb** i **Zbor "Montenegro"**. Crnogorske narodne nošnje,

na reviji nošnji, nosili su **Jelena Rončević** i **Nenad Bogdanović**.

Program je otvoren nastupom Puhačkog orkestrara ZET-a nakon čega su uslijedili pozdravni govori.

Predsjednik Koordinacije vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba prisutne i učesnike pozdravio je slijedećim riječima: "Pripadnici manjina kao građani Zagreba ponose se svojim gradom, znanjem, zalaganjem i radom. Zajedno sa svim sugrađanima doprinose zajedničkim životom ovome gradu. Svojim kulturnim i prosvjetnim djelovanjem čine kulturnu baštinu Zagreba raznolikijom i bogatijom. To su radili naši preci, to radimo mi, to želimo dijeliti s našim sugrađanima, želimo ustrajati na tomu i to prenijeti budućim generacijama. Različitosti među nama nisu zapreka istinske pripadnosti ovome gradu i ovoj zemlji, kao i želji da zajedno radimo i stvaramo za bolje danas

i bolje sutra. Dio te raznolikosti kulturne baštine vidjet ćete danas ovdje, predstavnici nacionalnih manjina predstaviti će svoje tradicionalne običaje, nošnje, folklorno stvaralaštvo, glazbeno stvaralaštvo, izdavaštvo i tradicionalna jela. Prigoda je ovo da zahvalim svim onima koji su se trudili da pripreme ovakve i slične manifestacije kojima se tako lijepo prezentiramo građanima Zagreba i svima koji su u dobroj namjeri danas ovdje došli. Ljepota i posebnost ovakvih manifestacija je u tomu što se s pripadnicima nacionalnih manjina možete i vidjeti i čuti uživo. Možete ono što čini naša kultura i tradicija opipati, osjetiti i okusiti što nama čini zadovoljstvo. Nakon teških razdoblja koji su iza nas, u kojima to nije bilo moguće, veselimo se danas i svim našim budućim druženjima. Neka nam je svima sretan, lijep i ugodan ovaj Dan i svako dobro svima i našem gradu želimo".

Tibor Varga, u ime **Alaksandra Tolnauera** predsjednika Savjeta za nacionalne manjine RH, je naglasio da se ove godine obilježava i dvadeset godina od donošenja Zakona o pravima nacionalnih manjina.

"Savjet za nacionalne manjine RH kao krovno tijelo svih nacionalnih manjina, uz pomoć Vlade RH, preko tekućih donacija sudjeluje u ostvarivanju kulturne autonomije nacionalnih manjina u RH za programe informiranja, izdavaštva, kulturnog amaterizma i manifestacije za

preko tisuću projekata na nivou cijele države. Ove je godine za to izdvojeno 50.204.000 kuna, sufinanciramo više od 250 udruga i imamo 1200 programa. Ovaj grad ima veliku povijest, a osvrnemo li se oko sebe imamo povijest nacionalnih manjina u Zagrebu – rekao je Tibor Varga.

Prisutnima se obratio i gradonačelnik grada Zagreba **Tomislav Tomašević**, riječima:

"Jako mi je drago da sam ovdje s vama jer se Dan nacionalnih manjina obilježava nakon dvije godine stanke i epidemije te drugih nevolja koje su nas snašle. Lijepo je vidjeti narodne nošnje, danas nas očekuje puno kulturnih aktivnosti i glazbe, a ono čemu se posebno veselim je i autohtona hrana. Međutim, ono što mi je od srca drago je da nastavljamo dobru praksu Zagreba, ono što je započelo prije dugog niza godina – suradnja nacionalnih manjina i integracija u grad Zagreb. U smislu dobrih praksi, mi ćemo ih ne samo nastaviti nego i unaprijediti u skladu s mogućnostima. Izdvojio bih ukrajinsku nacionalnu manjinu koja se povećala u Zagrebu zbog nesretnih okolnosti i agresije na Ukrajinu. Žao mi je zbog okolnosti koje su se dogodile, međutim drago mi je da su vas Zagrepčani od srca primili. Na tom primjeru, kao, i na drugim primjerima, politika je gradske vlasti da se sve nacionalne manjine u Zagrebu osjećaju kao doma. Zahvalan sam svim građanima

Zagreba što širokog srca i otvorenih ruku dočekuju sve pripadnike nacionalnih manjina, posebno imajući na umu da su ovaj grad stvorili i pripadnici raznih nacionalnih manjina. Kada pogledamo povijest ovoga grada, kada pogledamo različita imena ulica i trgova, možemo vidjeti imena glazbenika i političara, pa čak i astronauta iz različitih nacionalnih manjina. Zagreb je otvoren za sve, naše bogatstvo je različitost i još jednom vam želim čestitati Dan nacionalnih manjina Grada Zagreba".

Nakon govora uslijedila je revija tradicionalnih nošnji nacionalnih manjina, te folklorni i glazbeni program.

Brojni susreti i zadržavanja bila su na našem, crnogorskom štandu na Zrinjevcu na "Danu Koordinacije vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba".

Ipak, najdulje su se zadržala dva mladića, pomno proučavali naše izložene knjige i primjerke "**Crnogorskog glasnika**", a naravno, dobili ih na poklon.

Dugo su pričali o Crnoj Gori, gdje su, kao misionari Crkve Isusa Hrista svetaca posljednjih dana boravili šest mjeseci u Podgorici, a jedan od njih, David Hanson izjavio je da je i naučio crnogorski jezik - govor i pismo, tako da može razgovarati sa ljudima! Također, izjavio je da je posjetio Cetinje, Žabljak, Nikšić, Bar, Budvu, Sutomore, Kotor, Tivat... "bio sam svugde"!

Evo njegove izjave "Crna Gora ima posebno mjesto u mom srcu!"

GOSTI CRNOGORSKOG DOMA

Prilog uredila: Maša Savićević

Crnogorski književnik Božidar Proročić, književni kritičar i profesor književnosti Veljko Đukanović i hroničar Veselin Živanović učesnici 43. Književnih razgovora u Zagrebu od 5. do 8. 10. 2022. posjetili Crnogorski dom u Zagrebu.

U okviru međunarodne suradnje Društva hrvatskih književnika, na značajnoj manifestaciji DHK-a "Zagrebački književni razgovori", od 5. do 8. oktobra u Zagrebu su gostovali crnogorski književnik Božidar Proročić (na fotografiji lijevo), književni kritičar i profesor književnosti Veljko Đukanović i hroničar Veselin Živanović (na fotografiji desno). Dolazak crnogorskih književnika u Hrvatsku dio je projekta kulturne saradnje između dvije zemlje pod pokroviteljstvom Ministarstva spoljnih poslova RH i Hrvatske ambasade u Crnoj Gori na čijem je čelu NJ. E. Veselko Grubišić. U Crnoj Gori su u septembru 2021. gostovale hrvatske književnice Božica Brkan i Željka Lovrenčić. One su u prošloj, ali i u ovoj godini predstavile zajednički koautorski projekat Božidara Proročića i Željke Lovrenčić, panoramu savremene hrvatske i crnogorske poezije: "Razlog za pjesmu" i "Odlazak u stihove."

Boravak u Zagrebu iskoristili su za posjet Crnogorskom domu i razgovor s predstavnicima Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb, Danilom Ivezićem, Milankom Bulatović i Alijom Šukuricom. Domaćini su svoje goste Božidara Proročića, Veljka Đukanovića i Veselina Živanovića upoznali s brojnim aktivnostima i programima koje udruge članice NZCH i vijeća crnogorske nacionalne manjine realiziraju u RH u cilju očuvanja kulturnog i nacionalnog identiteta, kao i sa statusom i pozicijom crnogorske nacionalne zajednice u RH.

Na samom kraju susreta u ime gostiju književnik Božidar Proročić je uručio, za biblioteku Crnogorskog doma, kao poklon dvije knjige koje povezuju Crnu Goru i Hrvatsku i to panorame suvremenog hrvatskog i crnogorskog pjesništva "Razlog za pjesmu" i "Odlazak u stihove" pjesništva koje su priredili dr. Željka Lovrenčić književnik i prevodilac i Božidar Proročić. U ime domaćina

Danilo Ivezić je gostima poklonio dio knjiga iz bogatog izdavačkog programa NZCH.

O posjetu Crnogorskom domu gospodin Proročić je objavio autorski tekst na crnogorskim portalima skalaradio.com i crnogorskiportal.me, a mi ga ovdje prenosimo:

POSJETA CRNOGORSKIH PISACA NACIONALNOJ ZAJEDNICI CRNOGORACA HRVATSKE

Tokom trajanja 43. Književnih razgovora u Zagrebu odlučili smo se da posjetimo Nacionalnu zajednicu Crnogoraca Hrvatske i njenog vrlo ažurnog predsjednika istaknutog intelektualca ali i neumornog neimara Danila Ivezića koji zajedno sa ostalim saradnicima daje velik i nesebičan doprinos u očuvanju Crnogorske zajednice ali i jačanju crnogorsko-hrvatskih veza kroz prizmu saradnje i kulture koja povezuje naše narode. Crnogorski dom se nalazi na adresi Trnjanska 35. Nacionalna zajednica Crnogoraca je savez udruženja, čine je udruženja iz Rijeke, Pule, Umaga, Splita, Zagreba i Peroja. I one su nosioci aktivnosti i realizacije programa. Kao što to i dolikuje našim ljudima gospodin Ivezić nas je dočekao ispred Crnogorskog doma poželivši nam toplu dobro-

došlicu. Čim uđete u prostorije samog doma i prigodnog izložbenog prostora dočekuju vas motivi Crne Gore od garderobe preko brojnih knjiga, plaketa, slika, postera i svega onog što našu zajednicu čini posebnom. Duh Crne Gore osjeti se na svakom koraku. Nacionalna Zajednica Crnogoraca Hrvatske osnovana je prije tačno 31 godinu i predstavlja najorganizovanije i najintelektualnije naše udruženje u inostranstvu na njenom čelu bila su brojna imena istaknutih intelektualaca koji su svojim radom doprinijeli jačanju naše zajednice. Tako je u Zagrebu Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb čija ja predsjednica Milanka Bulatović prisutna kod našeg dolaska toplo nas dočekala a bio je prisutan i Alija Šukurica član predsjedništva toga Društva. U našem razgovoru sa predsjednikom Ivezićem između ostalog ističe: "Crnogorci u Hrvatskoj, su ovdje došli uglavnom zbog sticanja novih znanja na renomiranom Zagrebačkom sveučilištu i drugim visokoobrazovnim hrvatskim školama, da bi mnogi od njih postali istaknuti profesori ali i rukovodioci i preduzetnici koji su se istakli svojim znanjem i zalaganjem pokrivajući brojna značajna mjesta u samoj Hrvatskoj. Živeći u Hrvatskoj Crnogorci su poštujući tradicionalne veze dva naroda osnovali svoju Nacionalnu zajednicu i Vijeće Crnogorske nacionalne manjine grada Zagreba sa svojim podružnicama na nivou Hrvatske. Uvijek smo nesebično podržavali Hrvatsku i njen put a Hrvatska je dala svoj puni doprinos afirmaciji svih vrijednosti i posebnostima koje krasi naš narod i našu zajednicu. Nikako ne smijemo da zaboravimo i istorijski aspekt da je krajem prve polovine XVII vijeka osnovana i prva crnogorska kolonija na prostorima današnje Hrvatske, crnogorsk iseljenici u selu Peroj, u Istri. Prema određenim istorijskim podacima u drugoj polovini XVII vijeka u Istri je naseljeno 2500 crnogorskih doseljenika. Oni i danas čuvaju i njeguju svoje korijene i porijeklo.

Gospodin Ivezić zajedno sa drugim Prometejima našeg iseljeničtva predstavlja onaj najljepši dragulj koji Crnogorce u Hrvatskoj, vezuje za svoju maticu i jedinu državu Crnu Goru. Nije bilo lako kroz duži niz decenija izgraditi i ojačati nacionalnu zajednicu Crnogoraca jer je to često zahtjevan i složen posao koji zahtijeva brojna odricanja. Nacionalna Zajednica Crnogoraca Hrvatske u svom Crnogorskom dožmu organizuje brojne promocije, izložbe, susrete, a sama zajednica ima i dva reprezentativna časopisa i to **Crnogorski glasnik** i **Ljetopis Crnogorski** de se nalaze brojni prilozi vezani za javni i kulturni život iseljenika ali i život u samoj Crnoj Gori. Oba časopisa čine brojni tekstovi različite sadržine. Ono što je posebno i veoma dragocjeno istaći kroz oba

časopisa pokazuje se privrženost i saradnja na brojnim nivoima Hrvatske i Crne Gore kroz istoriju obje države i malo koja zajednica da na tako specifičan i lijep način njeguje prijateljske odnose uvijek ih ističući i stavljajući u prvi plan. **Dragutin Lalović u svojoj besjedi o Ljetopisu Crnogorskom 2002-2003 lijepo zapisao: "Sasvim jednostavno bez svojih Crnogoraca Hrvatska ne bi bila ono što jest, pogotovo ono što želi biti; bez svoje Hrvatske Crnogorci koji u njoj žive ne bi bili ono što jesu ili što mogu biti. "**

U mom daljem razgovoru sa gospodinom Ivezićem vezanim za pitanja kako sačuvati svoj identitet, jezik svoju etnos gospodin Ivezić ističe: "Procesi i problemi koji prate savremeno društvo u Hrvatskoj pogađaju i našu zajednicu od iseljavanja do promjene naše crnogorske demografske strukture, smjene generacija su samo neki. No i pored toga mi se kroz različite projekte koje nam podržava Hrvatska od kulturnih manifestacija do izdavaštva trudimo se da smanjimo bilo kakav negativan uticaj na našu zajednicu onoliko koliko je to moguće i koliko nam to pružaju mogućnosti."

Vijeće Crnogorske nacionalne manjine grada Zagreba i Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske svake godine obilježava dva posebna datuma crnogorske istorije a to je 13. jul i Lučindanski susreti koji su održani prošle godine 31.10.2021. godine kada je grad gost bio Cetinje tim povodom je otvorena izložba Luke Lagatora u galeriji Kristofor Stanković ali i brojne druge prezentacije i susreti. Ovogodišnji Lučindanski susreti koji se tradicionalno održavaju zadnje subote u 10. mjesecu, ove godine po 23 put, 29.10. Tradicionalno se na Lučindanu pozivao grad gost iz Crne Gore. Do sada su 14 gradova bili naši gosti. Ove godine zbog izbora nijesmo pozvali grad gost, pa će gost biti KIC POP HOR iz Podgorica. **Kako na Lučindanu obilježavamo i neki od značajnih datuma crnogorske istorije, ove godine ja 170-ta godišnjica obnove KNJAŽEVINE CRNE GORE.** Lučindanu prisustvuju brojni gosti iz Hrvatske i Crne Gore, a od 2007 se održavaju pod pokroviteljstvom gradonačelnika Grada Zagreba. Sam rad Vijeća Crnogorske nacionalne manjine grada Zagreba i Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske ali i svih naših iseljenika i crnogorsko-hrvatskog prijateljstva bih okarakterisao kao primjer koji treba da slijede mnogi naši iseljenici razasuti širom svijeta. Veoma je važno očuvati crnogorski identitet, jezik ali i našu svetu i apostolsku CPC ako je neko svojim poštovanjem i pregalaštvom zaista zaslužuje priznaje Crne Gore onda je to Danilo Ivezić sa svojim saradnicima. Naravno ovakav razgovor bio bi nezamisliv da ne pomenemo

crnogorsko-hrvatskog slikara i slikarskog maga Dimitrija Popovića koji predstavlja jednu od najautentičnijih i najznačajnijih ne samo crnogorsko-hrvatskih kulturnih scena već predstavlja umjetnika književnika i stvaraoča čija su djela obilježila vanvremenska razmišljanja i galaktičke dimenzije savremene umjetnosti. Država Crna Gora sa punim pravom da je ponosna na našu zajednicu u Hrvatskoj na njen doprinos u jačanju prijateljskih veza, naravno ta zajednica treba da ima punu podršku svoje matice Crne Gore i ne smao ona već sve naše iseljeničke zajednice širom Evrope i svijeta.

Prošle godine na jubileju povodom 30. godina Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske Na svečanosti u Dvorani Vatroslav Lisinski čiji su pokrovitelji bili predsjednici Crne Gore i Hrvatske, predsjednik Đukanović je u znak priznanja za ukupno djelovanje tokom protekle tri decenije uručio Orden crnogorske zastave trećeg stepena.

Sa gospodinom Ivezićem smo razgovarali i o broju Crnogoraca koji trenutno živi u Hrvatskoj između ostalog istakao je: **"Po popisu stanovništva iz 2021. godine Po objavljenim podacima, koji još nijesu uobličeni u jedinstvenu brošuru broj Crnogoraca je 3127 Najveći broj je u Zagrebu 865, zatim u Istarskoj županiji 523; primorsko goranskoj županiji 414. Najveći pad broja Crnogoraca zabilježen je u gradu Rijeci i Puli 41% i Dubrovniku 36% Na nivou Hrvatske je oko 30%. Kao što sam već istakao svaki čovjek je dragocjen za našu zajednicu oni su naši dragulji razasuti svuda po Hrvatskoj a ti dragulji nose onaj blistavi sjaj niti svog gorštačkog nasljeđa predaka."**

Velika energija Danila Ivezića njegovo izuzetno poznavanje zakona i organizacija manjebrojnih zajednica u Hrvatskoj je fascinantno uz poznavanje istorije i borbe za očuvanje vlastitog identiteta. Ono što smatram veoma važnim istaći da su neke od manifestacija koje je organizovalo Vijeće Crnogorske nacionalne manjine grada Zagreba i Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske imalo i dalje ima svoj kulturni status za koji su dobijena i priznaja same Hrvatske. Crnogorska kultura predstavljena kroz prizmu Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske predstavljala je veliku inspiraciju i podstrek i drugim zajednicama da se ugledaju na našu. Kada bih opisao riječima rad naše zajednice ali i samog Danila Ivezića najbolje bi išao citat slavnog Aristotela koji je jednom zapisao: "Ljudi koji nas okružuju su naša porodica, prijatelji, saradnici, kolege, one koje smo mi odabrali, ali i slučajni prolaznici, a svi oni na svoj način utiču na naš život. Ko misli da može da živi sam i nema potrebu za drugima ili je Bog ili je zvijer." Na samom kraju razgovora poklonisli smo mu dvije knjige koje povezuju Crnu Goru i Hrvatsku i to panorame savremenog hrvatskog i crnogorskog pjesništva "Razlog za pjesmu" i "Odlazak u stihove" pjesništva koje su priredili dr. Željka Lovrenčić književnik i prevodilac i Božidar Proročić književnik i prevodilac čime smo na najljepši način završili našu posjetu, Nacionalnoj zajednici Crnogoraca Hrvatske. Toplo preporučujem svima u Crnoj Gori da pogledaju sajt (Vijeće Crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba-Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske) kako bi se i bliže i bolje upoznali sa životom i radom naših iseljenika.

POSJET MINISTRA VANJSKIH POSLOVA CRNE GORE

U okviru službenog posjeta Republici Hrvatskoj i susreta s ministrom Goranom Grlićem Radmanom, prisjednikom Sabora Gordanom Jandrokovićem, predsjednikom Vlade Andrejom Plenkovićem i predsjednikom Republike Hrvatske Zoranom Milanovićem, ministar vanjskih poslova Crne Gore Ranko Krivokapić posjetio Crnogorski dom u Zagrebu.

Susretu u Crnogorskom domu s Rankom Krivokapićem prisustvovali su predstavnici Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba.

Obzirom na činjenicu da, susreti s Rankom Krivokapićem, u okviru različitih funkcija koje je obavljao u crnogorskoj vlasti, imaju decenijsku povijest, dolazak u Crnogorski dom 13. 9. 2022. nije imao protokolarni karakter. Razgovaralo se otvoreno o problemima koji se odnose na Crnu Goru, ali i onim u bilateralnim odnosi-

ma s Republikom Hrvatskom, a koji se tiču određenih suštinskih pitanja djelovanja i rada crnogorske zajednice u ostvarivanju manjinskih prava reguliranih Ustavnim zakonom i bilateralnim Sporazumom o zaštiti prava crnogorske i hrvatske nacionalne manjine u državama življenja.

Budućnost Crne Gore, njen međunarodni status, europska orijentacija, put ka pridruživanju i svi oni neposredni problemi koji su se u zadnjih dvije godine posebno nagomilali su bile i teme razgovora Ranka Krivokapića s prisutnim Crnogorkama i Crnogorcima Grada Zagreba.

Na kraju susreta predsjednik NZCH Danilo Ivezić poklonio je gospodinu Krivokapiću, Grafičku mapu "Kralj" autora Dimitrija Popovića, koja je tiskana u povodu 100 godišnjice smrti kralja Nikole, u limitiranom i numeriranom izdanju s originalnim potpisom autora.

12. SJEDNICA PREDSDJEDNIŠTVA NZCH

Prilog uredila: Maša Savićević

U Crnogorskom domu u Zagrebu 8.10.2022. godine održana je 12. sjednica Predsjedništva NZCH.

Nakon usvajanja dnevnog reda, napravljena je analiza rezultata Popisa stanovništva RH iz 2021. Godine.

Danilo Ivezić dao je rezultate Popisa stanovništva RH iz 2021. godine, sa detaljnim podacima o crnogorskoj nacionalnoj manjini u RH.

Posebno je istaknuto:

- Broj pripadnika crnogorske nacionalne manjine u RH u 2021. g. (u odnosu na 2011.), pao je za cca 30% (a broj stanovnika u RH pao je za cca 10%);
- Najviši pad pripadnika crnogorske nacionalne manjine bilježi se u gradu Rijeka (41%) i gradu Puli (41%)
- Udio nacionalnih manjina u RH sa 7,4% u 2021., pao je na 4,2% u 2021.g.

Razlozi, odnosno objašnjenja ovakvoga stanja su višestruki:

- Crnogorska nacionalna manjina inače spada u sta-

riju populaciju, pa je logičan gubitak (činjenicom umiranja i dr.) tokom proteklih 10 godina, evidentno je da polako, kao crnogorska nacionalna manjina, nestajemo.

- Potomci su se vjerojatno prestali izjašnjavati kao Crnogorci.
- Također, kao i ostali dio stanovništva i pripadnici naše manjine su se i odselili, otišli na rad u inozemstvo i dr.

Činjenicom pada broja pripadnika naše nacionalne manjine, gube se i neka zakonski utvrđena prava, tako da će neke županije, gradovi i mjesta izgubiti vijeća i predstavnike, odnosno umjesto vijeća dobiti predstavnike (sukladno propisanim brojčanim kriterijima).

-svaka sredina, grad, mjesto, županija, trebala bi analizirati stanje broja pripadnika naše manjine i utvrditi aktualno stanje, jer na proljeće, najvjerojatnije u 4. mjesecu Vlada RH će raspisati izbore za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina, koji bi se održali u 5. mjesecu 2023. godine.

Prije izbora, održat će se sjednica Predsjedništva NZCH,

obzirom da su udruge predlagači Liste kandidata za vijeća i predstavnike. Trebat će se pripremati za izbore, obilaziti i razgovarati sa pripadnicima naše manjine, obrazlagati prava i programe, pokušati privući mlađe pripadnike.

Pod sljedećom točkom dnevnog reda predstavnici udruga su prezentirali preostale programske aktivnosti do kraja 2022. godine i dogovorena je izrada kvartalnih izvještaja.

Najavljene su i promjene vezano za izradu prijedloga programa za 2023. godinu.

Danilo Ivezić podsjetio je prisutne da je sljedeća, 2023. godina, izborna godina, koja zahtijeva održavanje izbornih skupština udruga, one koje to trebaju održati, izabrati delegate za Izbornu skupštinu NZCH.

21. SJEDNICA VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE GRADA ZAGREBA

21. sjednica Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba održana je 5. 9. 2022. godine u Crnogorskom domu u Zagrebu.

Donesena je Odluka o izmjenama Financijskog plana Vijeća za 2022. Godinu. Odluka se nalazi i na web stranici Vijeća, www.vijece-cronogoraca-zagreb.hr.

Vijeće je ovlastilo Komisiju za financijska pitanja da u slučaju potrebe i zahtjeva od strane Gradskih službi, isti uskladi sa navedenim zahtjevima.

Odluka o izmjeni Financijskog plana Vijeća za 2022. godinu se dostavlja nadležnim službama Grada Zagreba radi objave u Službenom glasniku Grada Zagreba

22. SJEDNICA VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE GRADA ZAGREBA

22. sjednica Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba održana je 26. 10. 2022. godine u Crnogorskom domu u Zagrebu.

N a sjednici je potvrđena Odluka o izmjenama Financijskog plana Vijeća za 2022. godinu.

Donesena je i Odluka o prihvaćanju Prijedloga Financijskog plana Vijećan za 2023. godinu, kao i Odluka o prihvaćanju prijedloga Programa rada Vijeća za 2023. godinu.

Prijedlozi su usvojeni većinom glasova svih članova Vijeća.

Vijeće je ovlastilo Komisiju za financijska pitanja da u slučaju potrebe i zahtjeva od strane Gradskih službi isti uskladi sa navedenim zahtjevima

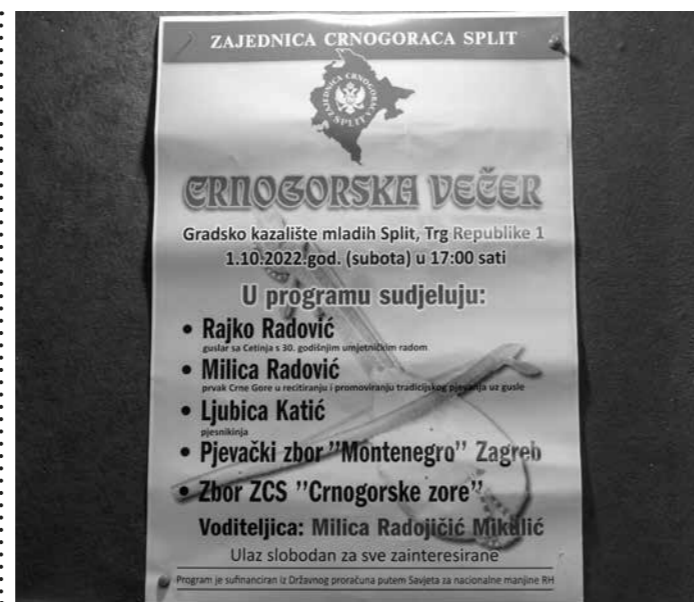
CRNOGORSKO VEČE U SPLITU

Tekst: Dušica Mijušković-Malada; Fotografija: Saša Drašković

U subotu 01. oktobra u 17h u Kazalištu mladih Split održano je Crnogorsko veče.

Organizatori su bili članovi Zajednice Crnogoraca Split a program je sufinansiran iz Državnog proračuna putem Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske. Program je vodila Milica Radojičić-Mikulić a predsjednica ZCS Dušica Mijušković-Malada se na početku obratila i zahvalila prisutnima. U programu su učestvovali:

- Gosti sa Cetinja, Rajko Radović, guslar sa Cetinja s 30. godišnjim iskustvom i Milica Radović, prvak Crne Gore u recitovanju i promociji tradicionalnog pjevanja uz gusle. Oni su zajedno izveli poeme "Vladimir i Kosara" i "Balkanska carica" a potom je Milica recitovala "Cetinjski manastir" i "Pohod

na Crnu Goru".

- Zbor Zajednice Crnogoraca Split- "Crnogorske zore" sa tradicionalnim pjesmama "Još ne sviće rujna zora", "Zelen bore", "Oj vrsuto goro velja" i "Mlada Jela".
- Pjevački zbor "Montenegro" Zagreb, zbor Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore koji je djeluje od 2000-te godine. Zbor je izveo tradicionalne pjesme iz Crne Gore i jednu dalmatinsku: "Oj vesela, veselice", "Crna Goro zemjo mila", "Oj devojko što mi reče" i "Ruža crvena", kao pozdrav Dalmaciji.
- Članica Zajednice Crnogoraca Split i pjesnikinja Ljubica Katić je recitovala svoje dvije pjesme: "Maj-ska ruža" i "Herojina".

Kao vrhunac večeri, na samom kraju programa, svi učesni su zajedno zapjevali pjesmu "Nide nebo nije plavo" uz koju se zaigrao i crnogorki "Oro". Nakon toga je upriličen koktel u prostorijama Kazališta.

Mišljenja smo da je ova večer ispunila očekivanja organizatora, koji su je priredili iz nostalgije prema svojoj matičnoj državi, kao i publike koja je vidno uzivala u programu koji je i priređen kako bi se upoznali sa Crnom Gorom, njenom tradicijom i običajima.

BUNDEVIJADA

Tekst: Čana Pilić; Fotografija: Luka Bešlić

Ove godine u Vrbovskom održana je 18. Bundevijada - gastro etno manifestacija s oko stotinjak raznih izlagača. Manifestacija je trajala dva dana, 08 i 09.10. 2022. godine.

Bundevijada je postala turistički brend Gorskog kotara. Posjetitelji su uživali u kupnji i degustaciji raznih proizvoda od bundeve. Mogli smo kupiti i razne vrste meda, sireva, likera, suvenira ...

Gđa. Vanja Vukadinović gostima je za degustaciju napravila finu maneštru od ječma, bundeve i kobasica. Biral se najteža i najmanja bundeva.

Također bio je bogat kulturno-umjetnički program. Gostovali su KUD Bukovac iz Zagreba, Prosvjeta iz Rijeke, KUD Tišničani iz Siska i mažoretkinje iz Nedelišća. Na tu lijepu manifestaciju pozvani smo i mi iz Nacionalne zajednice Crnogoraca sa našim zborom Montenegri.

UPOZNAJMO HRVATSKU - CRES I KRK

Tekst: Čana Pilić; Fotografija: Anite Hromin

Dana 15.10.2022. godine organizirali smo izlet u sklopu programa "Upoznajmo Hrvatsku" na otoke Cres i Krk.

Na otoku Cresu posjetili smo Beli - nalazi se na sjevernom dijelu otoka. Poznat je po staništu bjeloglavih supova. To su rijetke ptice, strvinari, čija krila mogu doseći do 280 cm.

Nakon razgledavanja Belog otišli smo na otok Krk u Njivice. Lijepa plaža, čisto more, blaga klima učinile su Njivice poznatom turističkom destinacijom. Vrlo često na otvorenom održavaju se folklorne manifestacije i ribarske fešte.

Na brodu je tijekom izleta organiziran kulturni program uz učešće našeg zbora.

IVAN JAKŠIN BRAJOVIĆ (1937. - 2022.)

naših uspona i padova.

Bavio se poezijom i pisanjem čije su teme, gotovo uvijek, inspirisane Crnom Gorom. Štampao je zbirku pjesama "San nad mojim domom" u kojoj na lirski način pjeva o svojoj Crnoj Gori. U jednoj od njegovih pjesama izražava i svoju posljednju želju.

U pripremi za štampu ima dvije knjige: "Crnogorski arhaizmi i arhaizmi u Crnoj Gori", te priče iz Crne Gore "Neka čoče".

POŠLJEDNJA ŽELJA

DOĆI ĆU TEBI
NAJDRAŽA MOJA!
SVE DRUGO
TUĐI JE SVIJET
NIĐE NEBO TAKO TOPLO NIJE
NIĐE TAKAV MIRIS NEMA
NI ZEMLJA
NI DUŠA
NI CVIJET.

DOĆI ĆU TEBI
NAJDRAŽA MOJA!
I POŠLJEDNJE SUNCE
NAD TOBOM VIĐET
I TOPLINU TVOJU NAĆI
MAKAR I NA ONAJ SVIJET.

DOĆI ĆU TEBI
I POD TVOJIM NEBOM
SPOKOJNO MRIJET.

Ivan Jakšin Brajović

BRANKO BANJEVIĆ

(1933. - 2022.)

Crnogorski književnik, književni kritičar, esejista, antologičar i urednik, dugogodišnji predsjednik Matice crnogorske Branko Banjević (1933 - 2022) preminuo je u 89. godini.

Matica crnogorska, ali i naša Nacionalna zajednica je njegovom smrću izgubila prijatelja i čovjeka na čije smo znanje i savjete uvijek mogli računati. Njegova nesebična briga za dobrobit crnogorske kulture i borba za dostojanstvo crnogorske države i nacije zauvijek će ostati snažan poticaj našeg daljnjeg djelovanja.

Otišao je veliki čovjek, koji je svoj život posvetio Crnoj Gori, očuvanju svih njenih bitnih identitetskih odrednica, i pravo da bude samostalna i slobodna u svom bitisanju.

Neka ti je slava i hvala dragi prijatelju i bila ti laka crnogorska zemlja, koju si toliko volio.

Banjević je rođen 1933. u Pješivcima pokraj Nikšića, a gimnaziju je učio u Nikšiću i na Cetinju. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Beogradu.

Bio je profesor i novinar u Nikšiću i Beogradu, urednik biblioteke LUČA u Grafičkom zavodu, jedan od osnivača PEN centra, dugogodišnji predsjednik Matice crnogorske i predsjednik Savjeta za standardizaciju crnogorskog jezika, te član Crnogorskog društva nezavisnih književnika. Pisao poeziju, književnu kritiku i eseje.

Dobitnik je Trinaestojulske nagrade za ediciju "Luča, antologija crnogorske književnosti". Priredio je za štampu izbor iz djela Petra II Petrovića Njegoša, Nikole I Petrovića Njegoša i dr.

Dobitnik je Ordena crnogorske zastave prvog stepena.

Takav se skoro neće roditi - piše **Marko Špadijer**

Pjesnik Branko Banjević je za života obezbijedio visoko mjesto u savremenoj crnogorskoj kulturi i književnosti. Lavovska gordost, uspravnost i ponositost kojom je hodio kroz život, pjesničko djelo koje je stvorio i erudicija koju je posjedovao čine ga jedinstvenim intelektualcem na našim prostorima duže od pola vijeka.

Pisati o umrlom prijatelju je kao da nastavljaš dijalog, tražiš oproštaj ili nastojiš da shvatiš njegovu veličinu. Gorostas golubijeg srca, kao da nije bio od ovoga svijeta. Znam da bi na ovo reagovao podsmijehom i rekao da sam ostao praktični političar koji je konačno priznao da je on po duhu državnik zagledan u budućnost.

Ovih dana se u javnosti ponavlja njegova sadržajna životna priča. Partizansko dijete iz zbjega, sin golootočanina, sinovac pjesnika Mirka, cetinjski gimnazijalac, student prijatelj profesora Miloša Đurića, hapšenik zbog Đilasa, profesor koga se sjećaju toliki đaci Nikšićke gimnazije, urednik "Luče" u Grafičkom zavodu i intimus Milorada Stojovića, izgnanik kod Čana Koprivice, domaćin u Matici crnogorskoj, Olgin muž, Sašin i Boškov otac, ded, drug, pjesnik, pjesnik, pjesnik...

Ekskluzivni Branko Banjević, kako ga je zvao Borislav Pekić, preselio se u sjećanje. Banjević je bio snažan i ranjiv u isto vrijeme. U nemoći da se odupre nepravdi on je stvorio poetske mehanizme samoodbrane.

Branko Banjević je pjesnik Crne Gore. Sedamdeset godina se od nje nije razdvajao. Opisao je njenu tugu i njene zore, njene jame, visove, rijeke i jezera, more, tice i litice, zmije i leleke, njenu vječitu zabrinutost. Hiljade stihova iz sudara svoje vizije i stvarnosti koja ga je okruživala, neprekidni razgovori o smislu ljudskog života, Dnevnik postojanja, šifrovan poetskim znakovima, sakriven od banalnosti, gorak, neizvjestan i sudbonosan kao pletivo Parke. Za Banjevića poezija je smisao života jer *vrijeme i prostor koji su ostali van poezije ne postoje*.

Učenost ga nije odvela u akademizam, modu ili popularnost, već je stalno tragao za novim oblicima poetskog govora, glačao riječi i stihove, osluškivao muziku njihovih tonova i plivao u bogatstvu crnogorskog jezika koji je držao za trezor svekolikog crnogorskog bića.

Izbjegavao je svako podražavanje, pomodnost i dopadljivost. Služeći predano pjesničkom zanatu on je sačuvao izvornost i osobenost. Njegova poezija je gorka, sa dubokim smislom i asocijacijama. Bez obzira na relativnu zatvorenost njegovih pjesama, *Riječ... Svetoga Petra...* recituje se danas kao poziv Crnogorcima da budu složni, kako ne bi postali *tuđa metla i lopata*.

Poezija Branka Banjevića je lirski putopis iz carstva sjenki, nataloženo iskustvo bola, traganje za suncem, jer je *beskrajna Crna Gora i njena sloboda*. Jezik je za Branka bio svetište. On vraća riječima mitsko značenje i dovodi ih u sklad sa novim odnosima.

Doimao se kao čovjek sa glavom u oblacima. Govorio je da se ideje rađaju u dokolici. Nije volio obaveze, jer je smatrao da praktični poslovi *oslobađaju čovjeka moralne obaveze i time ga osiromašuju*.

Međutim, nije bio salonski pisac. Sa punim imenom i čelom. Uvijek je bio tamo gdje se branila Crna Gora, njena sloboda i nezavisnost. Smatrao je da je obaveza *stvaraoca da bude stalno na strani istine na svakom mjestu i u svakom trenutku*. Od studentskih dana do smrti javno je branio crnogorsku državnost, kulturu, jezik i književnost. Istupao je na protestnim mitinzima, osnovao Crnogorsko društvo nezavisnih književnika, bio član raznih antiratnih pokreta, uvijek kao stvaralac, sam. Konačno, kao član i predsjednik Matice crnogorske postaje dio kolektiva i svoje ogromno znanje i uvjerenje stavlja u funkciju zalaganja za emancipovanu evropsku Crnu Goru, srčano i bez ostatka. Bio je član Inicijativnog odbora Pokreta za nezavisnu Crnu Goru i nepokolebljivo vjerovao u nadmoć crnogorske istorijske pravde i slobode.

Umio je da se ljuti, ali ne i da mrzi. Znao je da ispoli prezir prema lažnim piscima, lažnim rodoljubima, lažnim političarima, lažnim prijateljima... Elitni Branko Banjević nikad se nije svrstavao u klanove i poštovao je samo talenat, znanje i poštenje. Za sebe i druge postavljao je visoke standarde u stvaralaštvu i moralu i bio nepotkupljiv.

Branko Banjević je svaki šednik sa ljudima znao da obogati pričom koja se pamti. Govorio glasom duboke muškosti i mudrosti. U duhu starih crnogorskih pametara držao je pažnju sadržajem, njegovanjem mjere i kulture govora.

Banjević je cijelog svog života gutao knjige i pretvarao ih u aktivno znanje. Bio je ljubitelj klasične muzike, a zvali smo ga "monstrum memorije". Znao je napamet stotine hiljada stihova svojih omiljenih pjesnika. Bilo je zadivljujuće slušati ga kako recituje cjelokupnog Tina Ujevića, Krležu na kajkavskom, Nazora na istrijanskoj čakavštini, Njegoša, Disa, Lazu Kostića, Bloka...

Kada jednom bude svestrano izučeno književno djelo Branka Banjević vidjeće se koliko je on bio senzibilan na pojave u društvu, koliko je bio u stvaralačkom dosluhu sa vremenom u kome je živio i koliko je doprinio zrenju crnogorske kulture.

SPOMEN PLOČA VLADIMIRU BAROVIĆU

Ovdje neće biti razaranja dok sam ja zapovjednik, a ako ipak budem prisiljen narediti razaranja, mene tada više neće biti. Crnogorci se ne mogu boriti i uništavati narod koji im ništa nije skrivio – piše na spomen-ploči, kao citat iz Barovićevog oproštajnog pismo, septembra 1991. godine.

Ploču su u znak sjećanja i poštovanja podigli Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, Ministarstvo obrane Republike Hrvatske i grad Vis. Otkrivanju spomen-ploče prisustvovali su ministri vanjskih poslova Hrvatske i Crne Gore, Gordan Grlić Radman i Ranko Krivokapić, ministri obrane dvije država Mario Banožić i Raško Konjević te gradonačelnik Visa Ivo Radica.

- Barovićev čin ljudskosti i neslaganja sa zlom jest simbol onih vrijednosti koje su i danas, kao i prije tri-deset godina zalag odnosa temeljenih na međusobnom poštovanju. Bio je duboko svjestan da vojska u kojoj je bio zapovjednik neće biti ona koju može časno služiti,

jer su joj namjere bile nečasne, okupatorske i zločinačke. Tog septembra, ispalio je samo jedan metak i to je bio za njega, nažalost, jedini mogući izlaz iz paklenog plana agresije JNA na Republiku Hrvatsku - rekao je Grlić-Radman na ceremoniji otkrivanja spomen ploče.

U svom obraćanju šef crnogorske diplomacije Ranko Krivokapić je naglasio: "Hrvatska je uzela svoju slobodu u svoje ruke, kao što je Crna Gora uzela koju deceniju kasnije, a čojstvo i junaštvo je kod na kojem je opstala Crna Gora. Crna Gora ne bi opstala bez tog kodeksa, bili smo mala zajednica koja je stvarala duhovnu vrijednost borbe za slobodu i spremnost da se brani po svaku cijenu".

Spomenik je zahvala i sjećanje na činjenicu "da je u najvećem vrtlogu rata jedan čovjek svoju čast stavio ispred zapovjedi i radije oduzeo sebi život nego uništio dalmatinske gradove i hrvatski narod".

ČASTAN ČOVJEK U VREMENU BEZ ČASTI.

POMORSKI MUZEJ CRNE GORE OBILJEŽIO 70. GODIŠNJICU

Na svečanosti povodom obilježavanja 70. godišnjice POMORSKOG MUZEJA CRNE GORE iz KOTORA, dodijeljena ZAHVALNICA Vijeću crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba za SARADNJU, RAZVOJ I AFIRMACIJU Pomorskog muzeja Crne Gore.

Svečanost povodom sedamdesete godišnjice rada Pomorskog muzeja Crne Gore - Kotor održana je 8. 9. 2022. u Koncertnoj dvorani Muzičke škole "Vida Matjan" (crkvi Svetog Duha).

JU Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru nastao je postepenim razvitkom prvobitne zbirke Bratovštine "Bokeljska mornarica", utemeljene oko 1880. godine, koja je od 1900. godine otvorena za javnost, a 1938. godine preuređena i otvorena na prvom spratu sadašnje

muzejske zgrade, da bi tek nakon završetka Drugog svjetskog rata u godinama od 1949-1952. godine čitava zgrada, barokna palata plemićke porodice Grgurina iz početka XVIII vijeka, bila je kompletno restaurirana i adaptirana za potrebe Pomorskog muzeja.

U fundusu Pomorskog muzeja Crne Gore Kotor danas se nalazi preko 5000 eksponata od čega je izloženo nešto više od 900.

Pomorski muzej je postao najvažnija institucija kulture, čuvar i promotor kako pomorske tako i kulturne baštine Kotora, Boke Kotorske, Crnogorskog primorja, čitave države Crne Gore, primajući tisuće posjetitelja iz cijelog svijeta koji danas posjećuju ovaj drevni hram - rekao je direktor Muzeja Andro Radulović na svečanosti obilježavanja 70. godišnjice.

DUŠAN VUKOTIĆ - 60 GODINA OSKARA

BOKUN FESTIVAL - FESTIVAL NIJEMOG FILMA I DRUGIH OSJETILA

Tekst: Ivana Orešić

U suradnji s Nacionalnom zajednicom Crnogoraca Hrvatske od 6. do 10. rujna 2022. godine na nekoliko lokacija u staroj gradskoj jezgri Trogira (Muzej grada Trogira, park Malarija) održano je 5. izdanje Bokun festivala, festivala nijemog filma i drugih osjetila, posvećeno stvaralaštvu Dušana Vukotića animatora i redatelja crnogorskog porijekla koji je 1962. godine za svoj animirani film "Surogat" osvojio prestižnu nagradu Američke filmske akademije Oscar. Projekt je sufinanciran sredstvima Savjeta za nacionalne manjine RH.

Povodom važnih obljetnica u suradnji s Muzejom grada Trogira, Konzervatorskim odjelom Trogir, Gradom Trogirom, Turističkom zajednicom Trogira, kao najava festivala, s glavnog pročelja muzeja spuštena je privremena umjetnička instalacija na broskom jedru dimenzija 6,8 x 3,8 metara oslikana s likom Surogata. Prepoznavši važnost kulturne manifestacije, nasljednici

Dušana Vukotića, festivalu su ustupili originalnu statuu Oscara koja je bila izložena u izložbenom prostoru gradskog muzeja. Statuu je vidjelo 566 posjetitelja.

Tijekom trodnevnog programa Bokun festivala u parku Malarija u starog trogirskoj jezgri prikazivani su isključivo filmovi Dušana Vukotića uz glazbene i likovne performanse, nove skladbe, izložbe.

U dvije glavne festivalske večeri u petak i subotu 9. i 10. rujna 2022. godine prikazano je 11 Vukotićevih animiranih filmova nastalih u razdoblju od 1951. do 1961. godine. Većina filmova prikazana je uz originalnu glazbu, dok je za četiri skladatelja Denija Pjanića napravio glazbenu improvizaciju na temu iz filmova koje je pijanistica Petra Matetić izvela uživo. Zvijezda obje večeri bio je Oskarovac, film "Surogat", a trogirski publika je između ostalih Vukotićevih filmova u parku Malarija mogla vidjeti: "Kravu na mjesecu", "Piccolo", "Nestašnog robota", "Koncert za mašinsku pušku", "Kako se rodi Kičo", "Kauboju Jimmy" i druge.

Uz prikazivanje animiranih filmova, priča o Vukotićevim animacijama predstavljena je i kroz druge vidove umjetnosti – pantomimu, slikarstvu, pjevanju. Glazbene improvizacije na temu iz filmova slavnog animatora prezentirali su pjevačica i skladateljica Melita Lovričević te producent i aranžer Wilhem Miličević. U parku je postavljena izložba "Stvaranje Surogata" trogirskog kipara Vilima Halbartha koji je izradio željezne skulpture inspirirane filmom "Surogat". Također Udruga "Dušan Vukotić" postavila je izložbu plakata: "Dušan Vukotić: Svaštara ili 1927 – 1962 – 2022" autora i predsjednika Udruge Veljka Krulčića. Atmosferu Surogata scenskim pokretom predočio je glumac i profesor UMAS-a Alen Čelić, dok je Vukotićevim radom inspiriran tijekom dvije festivalske večeri slikao akademski slikar Stanislav Huljić. Kao i prijašnjih godina glazbe iz '50 i '60 godina prošloga stoljeća kada su nastali prikazani filmovi, birao je DJ Damir Duplančić Dupli.

Budući da je Vukotić obožavao zvijezde i svemir te se tim temama često bavio u svojoj dugoj i uspješnoj karijeri, u suradnji sa Zvezdanim selom Mosor festivalska publika je tijekom dvije glavne festivalske večeri 9. i 10. rujna kroz teleskop mogla gledati zvijezde.

Kao najava glavnog festivalskog programa 8. rujna u parku Malarija prikazani su Vukotićevi "Gosti iz galak-

sije" prvi domaći igrani film naučne fantastike iz 1981. godine. Glazbu u filmu potpisuje skladatelj Tomislav Simović s kojim animator bilježi suradnju na "Surogatu", ali i brojnim drugim animiranim filmovima. Njegovu originalnu glazbu iz "Gostiju iz galaksije" obradili su glazbenici u novom izdanju albuma "Visitors from the Galaxy Revisted" u izdanju izdavačke kuće Fox & His Friends Records. Album se mogao poslušati nakon projekcije filma.

Bokun festivala 2022. godine bilježi 200 – ak posjetitelja u dobi od 10 do 75 godina po svakoj večeri.

Uz Nacionalnu zajednicu Crnogoraca Hrvatske, uz Bokun festivala 2022. godine stali su: Turistička zajednica Trogir, Grad Trogir, Hrvatski audiovizualni centar, Muzej grada Trogira, Festival mediteranskog filma Split, Udruga Dušan Vukotić, Fox & His Friends Records, Zvezdano selo Mosor, Zagreb film, restoran Vrata o' grada, inDEKS soba, North Sails.

Bokun festival nastao je prema ideji Ivane Orešić umjetničke ravnateljice Bokun festivala i predsjednice Udruge za promicanje kulture, filmske umjetnosti, putovanja, domaće i strane kuhinje "Gozba", u želji da se građanima Trogira ponudi kvalitetan kulturni program. Ulaz je kao i svih godina bio besplatan uz slogan: Kultura narodu!

O DIMITRIJEVOJ IZLOŽBI "SVETAC I KRALJ"

Prilog uredio: Vesko Pejović; Fotografija: Vesko Pejović i Saša Kovačević

Pred velikim brojem ljubitelja umjetnosti iz više crnogorskih gradova 22. septembra je u Biljardi otvorena izložba **Dimitrija Popovića** pod nazivom "**Svetac i kralj**" koju čine dvije grafičke mape, sa po 10 radova, posvećenih izuzetno značajnim ličnostima crnogorske istorije – Svetom Petru i Kralju Nikoli, koje su nastale povodom obilježavanja godišnjica smrti naših velikana – 190 godina od smrti Petra I i 100 godina od smrti kralja Nikole. Projekat izrade mapa realizovan je uz podršku Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske a organizator izložbe je Narodni muzej Crne Gore.

Izvide iz "**Poslanica**" Petra Prvog, koje su danas veoma aktuelne, nadahnuto je govorio glumac **Slobodan Marunović** što je publika nagradila dugim aplauzom.

*O Crnogorci!
O Crnogorci!*

*Tako vi svega što vi je najmilije
Tako vi ovoga i onoga svijeta
Tako vi duše i obraza
Tako vi jučerašnjice i sutrašnjice
Tako vi dana današnjega.*

*Tako vi vaše djece
Tako vi neba i mora na njihovim rukama
Tako vi dana na njihovom licu
Tako vi sunca u njihovom glasu.*

*Ne budite tuđa metla i lopata
Ne lizite tuđe šake
Ne obijajte tuđe pragove
Ne dajte se varati*

*Ne dajte se kupovati
Ne budite tuđa sreća
Vrćite se sebi i svome.*

*Tako vi ljeba i vode
Tako se lako sa dušom rastajali
Tako vi zemlje u koju ćete.
Ne rezite jedan na drugoga
Ne pijte krv jedan drugome
Ne kopajte jamu jedan drugom
Ne radite za svoju pogibiju.*

*E vi sve ponesoše
E vi mozak popiše
E vi strv poginu
E ve iskopaše iz amina
Da vi nema ni imena ni pomena.*

*Pod svoje nebo
Na okup oko svojega sunca.*

*O Crnogorci!
O Crnogorci!*

Prisutne je pozdravila u ime organizatora izložbe **Isidora Kovačević**, direktorica Njegoševog muzeja:

Iako živi i stvara u Zagrebu, jedan od najvećih umjetnika našeg doba, **Dimitrije Popović**, neraskidivo je vezan za

svoju Crnu Goru, njenu istoriju i kulturu, koja je zbog svoje osobenosti bila vjekovna inspiracija, kako naših stvaralaca, tako i putopisaca i izvanjaca.

Mukotrpní život njenih vladara i vladika, koji su morali biti pomiritelji i ratnici, i pisci i sudije, u nastojanju da sačuvaju mir i suživot u njenim granicama, bio je pokretač za stvaranje vrhunske umjetnosti koju smo počastvovani da živimo i čiji je mali dio upriličen na Cetinju.

Prema riječima akademika **Pavla Goranovića**, Cetinje je pouzdano ishodište Dimitrijevog umjetničkog i intelektualnog bića, a pojavom ovih grafičkih mapa opet je rodno mjesto vrhunske umjetnosti.

Mitski prostor u kome je rođen, umjetnik je nadograđivao svojim mitom, prenosio taj mit u druge sredine, i opet se Cetinju vraćao. I djela posvećena Svecu i kralju, povratak su onom mističnom pogledu iz Romanovine. Ako je tačna ona misao Karla Krausa da se na jednom pravom portretu mora prepoznati koji ga je slikar slikao, onda su Dimitrijevi portreti očigledno prepoznatljivi, ne samo zbog toga što odražavaju srž čuvene poetike, već što odaju suštinu njegove umjetničke strasti.

Likovne misli **Dimitrija Popovića** nalaze posebnu izdašnost u crnogorskim povjesno-književnim i drugim

temama, pri čemu je u središtu zbivanja privlačenje metafizičkog. Umjetnik obično bira složene, višeslojne ličnosti kakve su Petar I i kralj Nikola, čija svojstva najčešće bivaju oprečna. To su graničnici autorove znatiželjne linije, koja sigurno dopire do Petra I kome Crna Gora ondašnja, a svakako i današnja, duguje u duhovnom, istorijskom i stvaralačkom smislu.

Dimitrijevo djelo još jednom je spona sa grandioznim ličnostima i razdobljima. On uvijek polazi od autentičnog i stiže u neprolazno. I tako stvara Dimitrije gledajući suncu pravo u oko. Zahvalni smo našem umjetniku što je na čudo nastanka i opstanka Crne Gore, oličeno u u Petru Prvom kao i u kralju Nikoli odgovorio jedinstvenim likovnim poslanicama.

O Dimitriju i njegovom umjetničkom stvaralaštvu, o Svetom Petru i Kralju Nikoli i porukama koje nam šalju njihov život, njihova djela i njihova sudbina, govorio je publicista Marko Špadijer:

Poštovani posjetioci,

Cetinjska likovna publika i brojni poštovaoci Dimitrija Popovića svog omiljenog umjetnika navikli su na njegove spektakularne izložbe iretrospektive kao praznike kulture i datume za pamćenje.

O fenomenu Dimitrijeve popularnosti svjedoči sedamdeset samostalnih i tristotine kolektivnih izložbi, 13 monografija, 15 dokumentarnih filmova, 5 knjiga njegovih eseja o umjetnosti, 4 knjige beletristike i bezbroj intrvjua u novinama i na televiziji.

Likovnim preokupacijama na biblijske teme i nastojanjem da sopstvenim vizuelnim jezikom uđe u svijet njihove univerzalne naracije, a posebno u ciklusima o Mariji Magdaleni, Salomi i Juditi, kao i ikoni filma Marlin Monro, Dimitrije je virtuosnim crtežom, originalnim kolorističkim kompozijama, vajarskim oblikovanjem metala, smjelim poigravanjem ljudskom anatomijom i naglašenim erotizmom, kao i teorijskom erudicijom, obezbijedio prepoznatljivost i ugled u modernom likovnom svijetu.

Dimitrije se na ovoj izložbi motivski vratio korijenima, Cetinju i Crnoj Gori. Toliko puta smo se uvjerili da pozlati sve čega se dohvati., pa je to učinio i ovog puta.

Ovdje su prikazani radovi otisnuti u ograničenom broju primjeraka kao dvije grafičke mape nazvane Cetinjski čudotvorac, povodom 190. godišnjice od smrti Svetog Petra i druga objavljena 2021. Godine na stogodišnjicu smrti Kralja Nikole. Objije mape publikovala je Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske iz Zagreba i grafička radionica Dragog Savićevića.

Bez obzira što ova postavka ne boiluje likovnim materijalom, ona možda više od drugih otvara posebnu komunikaciju sa posjetiocima upravo ovdje na Cetinju. Simbolično ona je postavljena na osi crnogorske istorije, na sto metara od manastira gdje je čivot Svetig Petra i Čipura, gdje su zemni ostaci kralja Nikole.

Dimitrije Popović je već ostavio biljege vezanosti za svoj grad. Od gimnazijskih dana kada ga je njegov profesor Mihailo Mujo Jovičević ohrabrivao da slijedi put svog talenta, do danas, uvijek su se njegove ideje i emocije ukštale od doma Pod Granicom, preko Cetinja ka Lovćenu i dalje u svijet. Na Cetinju u galerijama nalaze se njegove slike i skulpture, a u brojnim domovima kao ikona stoji neka njegova slika ili crtež. Na Dvorskom trgu zmija čuva bistijernu u kojoj se ogleda crnogorska djevojka, a skulptura od rosfraja koja simboliše polet misli iz Njegoševu Luče mikrokozma nalazi se na prostoru između Biljarde i Vladina Doma. Uskoro će skulptura princeze Ksenije krasiti Njegoševu ulicu. Za sada je u idejama njegova zamisao spomenika Svetom Petru na platou iznad Manastira.

Kada sam prije mnogo godina ovdje u Biljardi govorio povodom godišnjice Cetinjske gimnazije izdvojio sam dva imena koji će slavu ove škole pronijeti na šire prostore: Danila Kiša i Dimitrija Popovića. Danilo je postao svjetsko književno ime. On se nije bavio crnogorskim temama, smatrajući ih statičnim i nepogodnom za književnu obradu. Dimitrije izlazi neposredno iz crnogorske tradicije pa nastoji da nadvlada njenu patetiku.

Na primjeru obrade likova Svetoga Petra Cetinjskog i Kralja Nikole vidjećete kako se nosi sa tim izazovom i opterećenjem.

Petar Prvi, Cetinjski čudotvorac, i kralj Nikola, "car junaka", su dvije istorijske ličnosti koje simbolišu epohe crnogorske istoije i predstavljaju primjer koji možemo i danas uzimati kao pouku. Ne da bi prošlost upravljala sadašnjošću, već da nam se istorija ne bi ponavljala kao fatalna sudbina države i naroda.

Sveti Petar je, kako kaže pjesnik Branko Banjević, kumio i molio Crnogorce da ne budu "tuđa metla i lopata", već da se "okupe oko svoga sunca". Poruke Svetog Petra su imale čudotvornu snagu. Nad njim mrtvim Crnogorci su se obavezali da će prestati da se međusobno ubijaju. Do tada je iz osvete samo između Bajica i Donjokrajaca bilo više mrtvih nego u borbama sa Turcima. Njegove molitve za slogu i danas prenose pjesnici i slikari, jednako kao i svaki patriota u nadi da će doprijeti do svakog građanina koji ljubi svoju Crnu Goru. Mudre i proročke riječi Cetinjskog čudotvorca skovane su od

jke vjekova borbe i traže spremnost za najveće žrtve za slobodu. Mi, ovdje na Cetinju pokazujemo da dopiru do nas te sudbonosne poruke i da ih dobro razumijemo.

Kralj Nikola je druga velika pouka za Crnogorce. Od kada se kao dječak poslije četiri godine školovanja u Parizu, vratio na Cetinje u kome "nije bilo drugog razgovora do o Turcima i o ratu, cio vijek je posvetio izgradnji evropske Crne Gore. Vladar koji je dugo vodio svoju državu ka proširenju, međunarodnom priznanju i civilizaciji, uspio je da stvori institucije kao što su imale moderne evropske države.

Kad je morao napustiti svoju zemlju na Cetinju je bilo dvanaest ambasada. U toku šezdeset godina svoje vladavine "nije ispuštao pero iz ruku", pišući stihove ali i koncept svakog političkog akta. Povodom usvajanja Imovinskog zakonika 1888. Godine sa ushićenjem je besjedio "Crna Gora nije više vojnički tabor, nego država. Crnogorac nije samo vojnik, nego i građanin".

Druga veoma gorka poruka koja izaziva sjećanje na Kralja Nikolu je kako su veliki ratni saveznici žrtvovali Crnu Goru zbog svojih interesa, najbliži prijatelji pri-svojili njenu teritoriju i istoriju, a mnogi njeni građani se odrekli crnogorstva i postali njeni mrzitelji.

Vraćanje kralja iz tuđine na Čipur nije nas otrijeznilo da shvatimo istorijske lekcije i kako je zanemarivanje nacionalnih interesa pogibljeno za državu.

Iskre koje ostavlja istorija ulaze u predjele duše i srca svih onih kojima je Crna Gora domovina i tu se roje i pretvaraju u oganj slobode i nezavisnosti.

Upravo takve asocijacije, duhovni, misaoni i emotivni impulsi koje emituju crteži i njihovi likovni sadržaji koji ispunjavaju prostor oko portreta vladara i pletu se u apstraktne forme naročito u prikazu Kralja Nikole, čine ova djela pogodnim kako za estetsko uživanje tako i za opore misli o sudbini čovjeka, Cetinja i Crne Gore.

Čast mi je da pozdravim Isidoru Kovačević, direktorku Njegoševog muzeja, inicijatora ove izložbe, kao i uvijek dobrodošlog autora Dimitrija Popovića čije prisustvo uvelčava ovaj kulturni događaj.

Pozdravljam i sve vas i proglašavam izložbu otvorenom.

Publici se kratko obratio i zahvalio u svom stilu Dimitrije Popović:

Umjetnost zahtijeva žrtvu, a vi ste noćas prinijeli vašu žrtvu smrzavajući se u ovoj septembarskoj noći na Cetinju.

GRAFIČKA MAPA "SVETAC"

Prilog uredio: Vesko Pejović

Moć i djelotvornost riječi je neuništiva – Vijesti – Art 24.09.2022.

Veliko djelo Čudotvorca Cetinjskog ostvarivano je upravo snagom njegovih riječi podjednako kada se obraćao onima kojima je propovijedao, koje je blagosiljao ili onima koje je proklinjao

Vjernici ili ateisti u Crnoj Gori, naročito oni rođeni na Cetinju, moraju osjećati posebno poštovanje prema ličnosti i djelu **Petra I Petrovića Njegoša**, svjetovnog i duhovnog vladara Crne Gore koji je postavio temelje i naznačio smjerove razvoja modernog ustrojstva države, čemu je u potpunosti bio posvećen. Taj se osjećaj dubokog poštovanja i divljenja prema njegovoj ličnosti formira kroz poznavanje tadašnje stvarnosti burnih društveno-istorijskih događaja i okolnosti u kojima je djelovao crnogorski vladar i svetac. U tom se dinamičnom vremenskom okviru njegove vladavine sagledava sva veličina i snaga kompleksne osobnosti kakav je bio Petar I Petrović Njegoš.

U okviru te stvarne i imaginarne slike posebno zrači i isijava svjetlost oreola božanskog nadahnuća Mitropolitove prirode. Njegova svjetovna dalekovidost i dosljednost, duhovna veličina samožrtvovanja za mir i slavu naroda kojeg je predvodio, učinila je da za vrijeme svog života, ovaj, kako je za sebe rekao "dobroželatelj nesrećni", bude proglašen svecem. Bio je hrabar vojskovođa koji je u bitkama nosio isukanu sablju i smjerni Božji pastir koji je ponizno cjelivao krst.

U tom burnom tegobnom vremenu Petar I Petrović Njegoš postaje Sveti Petar Čudotvorac Cetinjski. Svjetovno i duhovno je u njegovom biću egzistiralo na način snažnog jedinstva koje se u svojoj dinamičnoj postojanosti nužno prožimalo jedno s drugim. Među svojim narodom je uživao poštovanje i ulivao strahopoštovanje. Svoje je životne principe bazirao na evandeovskim učenjima, na onim postulatima koji ističu temeljne kvalitete najviših humanističkih vrijednosti, na ljubavi, miru, bratskoj slozi i pravdi.

Za razliku od onih prvih svetaca, mučenika za hrišćansku vjeru, koji su u nepokolebljivoj odanosti svom Bogu bili

podvrgavani najbrutalnijem fizičkom mučenju i ubijanju, Sveti Petar Cetinjski je proživljavao i podnosio unutarnji martirij svog hrišćanskog bića. Prinosio je i polagao svoju žrtvu na oltar zemaljskog hrama svoje Crne Gore čija je neprikosnovena svetinja bila i ostala njena sloboda.

Obraćajući se Brđanima u svojim "Poslanicama" Cetinjski svetac piše: "Znate, kako sam vama i svijema Crnogorcima vazda i na svako mesto govorio, moleći svakoga i zaklinjajući, da u mir i slogu među sobom živite. I koliko sam truda i muke od početka do sada pretrpio, to samo jedini Bog znade; i sve radeći za obšte narodno dobro i slobodu, bez nikakve hile i lukavstva, nako s pravijem i čistijem srcem želeći vidjeti vas i ostalu moju braću ot neprijateljskog jarma i zuluma oslobođene... Zaboravio sam i na moju dušu i moje zdravlje, a prijenuo za vas i

drugu braću Crnogorce, da ne izgubite, nego da uzdržite svoje poštenje i slavu i da utvrdite vašu predragu voljnost i slobodu, koju vi je Bog darovao mimo svakoga naroda na svijetu..."

Koliko je samo bilo potrebno snage i umijeća, taktike i strpljenja da se neukročena gorštačka ćud kod onih koje je nazivao "vječnim zlotvorima i mučiteljima", "samovoljnim krvnicima" da se takvi podvedu pod "poslušeniye". Želio je da se vladavinom prava i zakonima u zemlji osnaži sloga i jedinstvo toliko potrebni u neizvjesnim vremenima u kojima je prijetila stalna opasnost od spoljne sile koja bi mogla ugroziti opstanak njegovog naroda.

Zato je imperativ uspostavljanja i poštovanja zakona morao biti garant unutrašnje složnosti među zavađenim plemenima.

Sposobnost Svetog Petra Čudotvorca Cetinjskog da sprovede u život ono, za što se vođen načelom pravednosti zalagao svim svojim bićem, posebno mu je omogućavao onaj najučinkovitiji prirodni glasovni instrument – Riječ.

Pojam riječi u slučaju Čudotvorca Cetinjskog pokazuje svu snagu njene stvarne i mistične moći. Sintagma iz Ivanovog evanđelja "I riječ je postala tijelom" prenešena i modificirana u kontekstu životnog poslanja Mitropolita crnogorskog, i okolnostima u kojima je djelovao, dobija novo svrsishodno značenje: "I riječ je postala djelom". To djelo, veliko djelo Čudotvorca Cetinjskog ostvarivano je upravo snagom njegovih riječi podjednako kada se obraćao onima kojima je propovijedao, koje je blagosiljao ili onima koje je proklinjao. Bio je svjestan što i koliko znači autoritet Biblije, primjeri iz Svetog pisma, za uspostavljanje moralnih vrijednosti u životu i ponašanju svojih sunarodnika.

Takođe je bio svjestan moći koju ima izgovorena riječ i onda kad onaj koji ju je izgovorio nije više među živima, a uživa autoritet svete osobe. Takva riječ ostaje vječno živjeti kao neprikosnovena istina, kao blagoslov, kao opomena ili opravdana kazna. Uzdajući se s pravom u djelotvornost riječi, osvjedočen svojim teškim i mukotrpnim iskustvom, svoje je misli oblikovao i u pisanoj formi. Tako su čuvene "Poslanice" zadobile status jedinstvenog moralno religijskog kodeksa, vrsnog književnog djela pisanog asketskim jezikom u koherentnoj strukturi sugestivnog narativa. Kad se slučaj nemoralna iz profanog svijeta treba osuditi, onda se poseže za odabranim primjerom iz Novog zavjeta, što će imati pozitivan učinak u neukom i neprosvijetljenom puku, upravo kroz neprikosnovenu važnost evandeoskog teksta.

Zato na jednom mjestu u "Poslanicama" Čudotvorac Cetinjski kori izvjesnog Pera Radova koji je ostavio ženu

i djecu s namjerom da oženi svoju snahu. Za ovaj izdvojen, individualni slučaj, kao paradigmu za nemoralnost u bračnom odnosu, za skrnavljenje sakramenta braka, a u svrhu opšte afirmacije normi primjernog ponašanja, Sveti Petar navodi događaj iz evanđelja. Ivan Krstitelj kori kralja Heroda zbog njegovog nezakonitog braka sa Herodijadom, ženom svoga brata Filipa. Iako će Herod zbog riječi prekora kazniti Krstitelja odrubivši mu glavu, u "Poslanicama" Čudotvorac Cetinjski piše: "I po svemu što bezbožnik posječe Jovanovu glavu, ali nemoga posjeći jezik Krstiteljev, ni njegovu glavu u zemlju sakriti, nego je tri puta u dubinu zemnu zakopava... Sad pomislite koliko je bezakonije uzeti snahu za ženu. Može li to hristijanin i pomisliti a kamo li učiniti." Dakle sveta riječ, izgovorena živa Krstiteljeva riječ, nadilazi njegovu smrt i živi vječno kao neugasivo svjetlo savjesti. Moć i djelotvornost riječi je neuništiva.

U težnji da se ostvari cilj slobode, sloge i bratstva kao garanta unutrašnje opstojnosti države, od izuzetnog je značaja bila uloga "otečestva". Treba, isticao je crnogorski Mitropolit "dražjajšu voljnost i slobodu zaštićivati". U tom se smislu presudna važnost za beskompromisno ostvarenje, odjelotvorenje cjelovitosti koncepta praktičnog ustrojstva države, širi sa "Poslanica" na važnost koju je imala "Stega" kao prvi pisani zakon. U sastavljanju tog zakona, okupljeni su se pod zakletvom, prizivajući u pomoć "Gospoda Boga svedržitelja", striktno obavezali, kako piše u donešenom zakonu, na solidarnost i slogu: "Drug drugu, pleme plemenu i nahija nahiji, tvrdu i čistu vjeru i riječi od časti i poštenja dodasmo, da se izdati, prevjeriti nećemo među sobom."

Svečeva zaokupljenost i predana brižnost za sudbinu Crne Gore, ovjenčana pobjedama na Martinićima i Krusima, izražava se i kroz onaj simbolički spoj, kroz nepodijeljeno jedinstvo u kojem se na mističan način rimuje značenje Mitropolitovog imena s njegovim poslanjem. Apostolu Petru u Evanđelju po Marku, Isus kaže: "Ti si Petar – Stijena i na toj stijeni sagrađit ću crkvu svoju..." Čudotvorac Cetinjski je Petar, crnogorska postojana stijena, živi hram koji se uzdiže iz stijena s kojima je iskonski i sudbinski vezan. "Ni same ledene stijene ne dam za nikakvo blago ovoga svijeta, jer su i ledene stijene prekupane u junačkoj krvi, (...) Neću blaga ni bogatstva, ali oću poštenje, pod kojim zajedno s mojim narodom živim i umrijeti želim".

Petar I Petrović Njegoš je umro na Cetinju 18. oktobra 1830. godine. Crnogorski narod danas živi sa njegovim likom koji je svojim životnim poslanjem i svojom žrtvom za ispunjenje tog poslanja zaslužio oreol zemaljske i nebeske slave. Ta zlatna kruna sjaji dostojanstvom zadržavajuće veličine Čudotvorca Cetinjskog.

IZLOŽBA PODVODNI SVIJET KVARNERA

MÔRE, MÔRE, O MÔRE I PODMORJE

Tekst: Milanka Bulatović

Izložba "PODVODNI SVIJET KVARNERA", autora Bojana Jurmana i Tomislava Gašpića, otvorena je 6. 10. 2022. godine u Crnogorskom domu u Zagrebu.

Početak jeseni u Crnogorskom domu započinje izložbama posvećenim vodi, jer voda je život sâm, a i strateški je resurs 21. stoljeća.

Stihovi poznatog crnogorskog kantautora Slobodana Kovačevića, koji je svojom vječnom pjesmom opjevao more na poseban način, doveli su nas i do ljepota podmorja.

Prva od tih je izložba "PODVODNI SVIJET KVARNERA", autora Bojana Jurmana i Tomislava Gašpića, a otvorena je 6.10.2022. godine u Crnogorskom domu u Zagrebu.

Nakon uvodnih riječi Milanke Bulatović, o profesionalnom i osobnom životu na moru, ronilaštvu, podvodnom fotografiranju govorio je Slobodan Petković, član NZC Rijeka i član Predsjedništva NZCH, koji je predstavio ovu izložbu.

Evo, ukratko, njegove posebno interesantne priče:

Slobodan Petković, dipl. ing. broskog strojarstva, četrdeset jednu godinu proveo je na brodovima, ploveći po cijelom svijetu!

Sudski je vještak u svojoj struci, instruktor u ronilaštvu, a posebno je posvećen svom ronilačkom klubu, okupljajući zaljubljenike u more, ronjenje i snimanje. Posebna je to vještina, potrebna je, ne kako se često danas događa u par dana, posebna trajnija obuka svladavanja vještina ronjenja, a posebno podvodnog snimanja. Sve to iziskuje psihofizičke predispozicije, poveći iznos za tehničku opremljenost, strpljivost i dani da se uhvate željene snimke.

Prikazane fotografije pokazale su to veliko stručno i umjetničko umijeće autora ove izložbe, a nas fascinirale životom podmorja. Svjedoci smo velike i nesebične aktivnosti upravo ronilačkih klubova koji svojom aktivnošću, čiste podmorje i daju velik doprinos očuvanju mora i života uopće.

PREDSTAVLJANJE KNJIGE "PROKLETSTVO POZIVA"

Prilog uredila: Maša Savićević

U Crnogorskom domu u Zagrebu 20. 10. 2022. predstavljena je knjiga Save Bogdanovića "Prokletstvo poziva".

Predstavljanje su organizirali Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb, a izdavači su NZCH i Skaner studio d.o.o. Zagreb. Knjiga je sufinancirana sredstvima Savjeta za nacionalne manjine RH.

Na predstavljanju su sudjelovali dr. sc. Goran Goldberger, doc. art. dr. sc. Siniša Bogdanović, prof. dr. sc. Sava Bogdanović, a razgovor je moderirao Danilo Ivezić.

Goran Goldberger o knjizi:

Knjiga "Prokletsvo poziva" autora prof. dr. sc. Save Bogdanovića priredena je u dva dijela. Prvi dio je strukturiran u tri dijela - poglavlja, uz uvodnu raspravu o pozivu/profesiji iz gledišta sociologije profesije, sociologije generacije te sociologije obrazovanja, pod slijedećim naslovima:

1. Obrazovanje u društvu
2. Obrazovanje odraslih
3. Obrazovanje i kultura - interferencije

Poglavlja od 1 do 3. sadrže već objavljene i temeljito redigirane znanstvene, znanstveno istraživačke, pregledne i stručne tekstove u časopisima, zbornicima te saopćenjima na međunarodnim znanstvenim kongresima. Ovako strukturiran prvi dio knjige teorijski uokviruje drugi dio knjige o prokletstvu poziva koji je predstavljen u dva plana u formi autoetnografskog narativa; prvi plan, od pisanja po ploči kamenim škriļljcem do rada na APPLE-u ili - kako je proteklo gotovo sedam desetljeća učenja i drugi plan, od posla učitelja, nastavnika, sveučilišnoga profesora ili - kako je proteklo više od pet desetljeća poučavanja. Izvjesno je da se drugi dio knjige odnosi na longitudinalno istraživanje sa sudjelovanjem što knjizi u cjelini daje izvanrednu životnost.

Riječima prof. dr. sc. Vjekoslava Afrića:

"Knjiga Save Bogdanovića "Prokletstvo poziva" izuzetan je poduhvat, kako po njegovom sjajnom teorijskom utemeljenju osnovnih pojmova analize, tako i po razumijevanju neposredne prakse koja je omogućena upravo ovim pomno provedenim opojmljenjima. Knjiga ima dva lica, s jedne strane to je objektivna studija koja je analitičkim bogatstvom pojmova omogućila sagledavanje promjena i razvoja obrazovnih praksi, s fokusom na obrazovanje odraslih i razvoj ekonomije znanja, ali to je istovremeno i narativna autoetnografska analiza vlastitog životnog puta s fokusom na učenje i poučavanje, koja objedinjuje analitički uspostavljena poimanja omogućujući nam razumijevanje živog tkiva socijalnih procesa na primjeru osobne sudbine."

MILAN KARLOVAC

ISTORIJA GRADITELJSTVA NA TLU CRNE GORE XV.

Tekst: Slobodan Bobo Mitrović

Plavidba Bokokotorskim zalivom oduvijek je pružala velika iznenađenja. Doživljaj pejzaža "s mora" izaziva divljenje, o čemu svjedoče desetine literarnih zapisa putopisaca, književnika, diplomata. Doprinos ljepoti Boke dali su mnogi arhitekti i anonimni graditelji, a nezaobilazno "graditeljsko djelo" je **Srednjovjekovni Statut Kotora** (1301. godine). Njegove "odredbe o režimu cjeline" uticale su na viši stepen graditeljstva Boke, što je nadživjelo mnoge civilizacije i države.

Jedan od zaslužnih arhitekata svakako je **Milan Karlovac** (1867- 1938) sa Brača. Skoro pola radnog vijeka proveo je u Kotoru i Cetinju. Angažovan je od strane **Sreske uprave** na restauraciji Katedrale Sv. Tripuna (1897-1907), kada tokom radova otkriva freske u glavnoj apsidi o čemu 1900. godine obavještava **Centralnu komisiju za umjetničke i istorijske spomenike u Beču**.

U tom periodu vrši nadzor na izgradnji pravoslavnog hrama **Sv. Nikole u Starom gradu** (1900-09) po projektu arh. **Ćirila Metoda Ivekovića** (1864-1933). Bilo je to vrijeme kada su se arhitekti školovali u Beču, Berlinu, Padovi, a zapošljavali se u državnoj upravi na poslovima planiranja, revizije projekata, nadzora i sl. U nekim slučajevima su se pojavljivali kao projektanti.

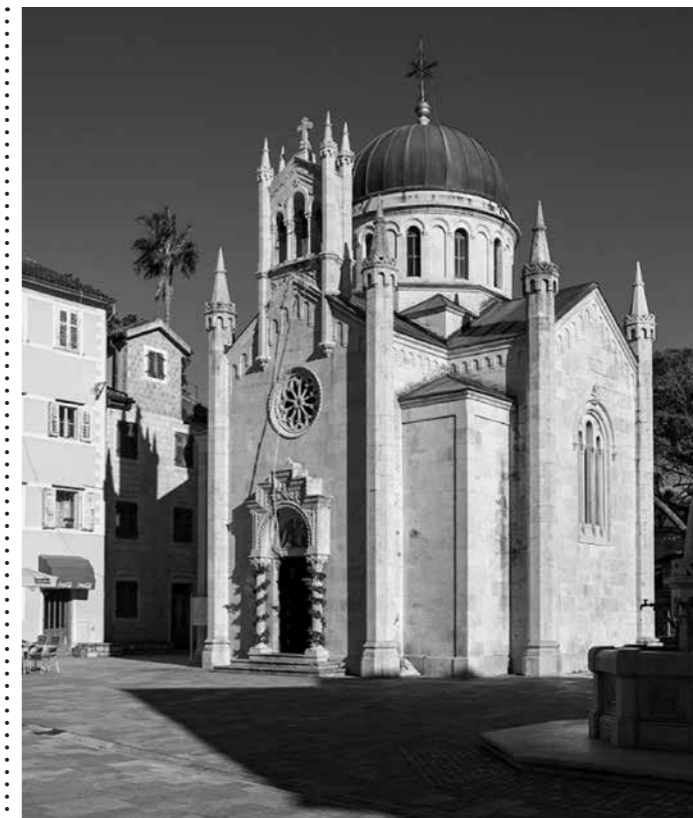
Gradnja **Crkve Sv. Eustahija u Dobroti** započeta je 1762. godine po projektu mletačkog arhitekta **Bartolda Riviere**. Završena je 1903. godine s konačnim rješenjem zvonika po projektu Ćirila Ivekovića, izveden pod nadzorom Milana Karlovca. Bifore na sve četiri strane sa "slijepim arkadicama" i galerijskim stubićima barokno ukomponovani, ukrasni su završetak zvonika sa piramidom do visine (36,5 m). Elegancijom ovaj zvonik dominira siluetom Dobrote, uspostavlja ravnotežu nebeskog mira u prostoru.

Rekonstrukciju Crkve **Gospe od snijega u Škaljarima** (1897) kao i većinu manjih crkava radio je u Đurićima, Donjoj Lastvi, Krašićima. Projektovao je i javne zgrade u Kotoru: Pomorska škola, Lučka kapetanija i dr. Takođe, i parohijalnu kuću u Lastvi Grbaljskoj i veliko stepenište pred osnovnom školom na Muo.

Pravoslavna crkva **Sv. Arhangela Mihaila na trgu Belavista u Herceg Novom** započeta je 1883. god. po projektu arh. Josipa Slada, a završena po projektu arh. Milana Karlovca (1905-11) u eklektičnom duhu, uz romaničko-gotičke elemente i islamske ukrasne detalje. Sagrađena od fino klesanih blokova korčulanskog kamena, u arhitektonskom i umjetničkom pogledu predstavlja visok domet bokokotorskog graditeljstva. Ona jeste djelo Milana Karlovca, ali na konceptu Josipa Slada Šilovića, čije se ime nepravedno zapostavlja.

Crkva Rođenja Blažene Djevice Marije na Prčanju (1789-1913) je najveća u Boki Kotorskoj. Projekt je uradio u baroknom maniru mletački arhitekt **Bernardino Makaruci** u XVIII vijeku. Građena je punih 124 godine, zbog problema stabilizacije terena, nedostatka novca, sa izmjenama projekta. Kada je **car Franjo Josip** dolazio u Boku (1875) godine i obišao gradilište izrekao je: "Ova crkva bi dostojanstveno stajala i u Beču". I donirao je sredstva kojima su izgrađeni krov i kupola. Pod nadzorom Karlovca (1905-09) izvedeni su završni radovi, a po njegovom projektu (1912-13) izgrađeno je **raskošno monumentalno barokno stepenište** ukomponovano u predprostor hrama. Skalinada je sama za sebe impozantno arhitektonsko djelo.

Sa baroknom kamenom balustradom, nakon prvog kraka sa podesta skalinada se račva u lijevo i desno dvokrako

stepenište do ulaznog platoa hrama. Na mjestu račvanja na prvom odmorištu dočekuje nas skulptura Hrista u konhi (niši) uokvirena sa dva korintska pilastra. Nimalo lako, naporno penjanje uz 120 stepenika sa Hristom na početku, prerasta u osjećanje nadahnuća za poklonjenje Bogorodici.

O ljepoti i raskoši ove skalinade mogu se knjige napisati kao slučaju kako arhitektura oplemenjuje i stvara nove skulptoralne prostorne i ambijentalne vrijednosti.

Karlovac je radio u Boki Kotorskoj dok je bila pod austro-ugarskom upravom. Po pozivu **knjaza Nikole I** preuzeo je radove na rekonstrukciji krova Dvorca na Cetinju, a za sanaciju cetinjske bistijerne dobio je od knjaza orden "Danilo I" IV stepena. Nakon zastoja u građevinskim poslovima tokom I svjetskog rata, **M. Karlovac se 1921. godine zaposlio na Cetinju**. Tu se uglavnom bavio projektovanjem i vođenjem radova na gradnji puteva. Pod njegovim nadzorom (1922-1924) izgrađeno je 16 puteva i most kraj Smokovca (srušen u II svjetskom ratu).

Bokeški barok je dugo trajao i iskazao je najviše estetske domete u sintezi arhitekture i prirode, kojom je Boka postala mjera ljepote. Iako je moderna osvajala okolinu i Cetinje, u Boki je barok bio dio tradicije i Karlovac mu je u izvjesnoj mjeri produžio trajanje.

Skalinada u Prčanju i crkva na Belavisti u Herceg Novome su dovoljni da zaborav nikada ne prekrije ime arhitekta Milana Karlovca.

U KOČANA NA GUMNU

KONAVLE U LISTOPADU

Tekst: Miraš Martinović

.....
kuća čempers smokva loza drozd
cesta dimnjak more vidiš sve
oblak vugu cvrkut žamor dažd
u krhki pričini lovim sve što jest
značenje božjih darova
.....

(S.M. Kočan: Konavoski vez)

Konavle su sveta zemlja, a Konavljani biblijski narod, ukorijenjen u svoju zemlju i duboku tradiciju. Kao narodi prastarih vremena iz doba patrijarha. Takav sam osjećaj imao uvijek kada bi prošao tim predjelom, osjetio bih energiju i zračenja iz dubina, snažna kao gejziri, plodna kao zemlja konavoska.

Tako je bilo i 1. oktobra (ili 1. listopada), kada sam prisustvovao manifestaciji *U Kočana na gumnu*, koju već drugu godinu organizuje Udruga Agroturizam Konavla, koja se uspješno bavi promocijom ambijentalnog turizma. Bilo je to posebno veče, uz kišu, koja je davala ton (ali i učinila da se program ne odvija na gumnu kako je planirano već ispod nastrešnice nove kuće Mijovića!) promovisane su dvije knjige **Stijepa Mijovića Kočana: Pjesnici pljeva i Bože moj**. Za drugu sam napisao uvodni tekst, čime mi je ukazana čast. Mijović je glas konavoske zemlje i čovjeka koji živi na njoj, pjesnik koji šalje univerzalne poruke, važeće za sva vremena, narode i jezike.

Prirodno je što je upravo ova zemlja iznjedrila iz svojih dubina autentičan pjesnički glas kroz koji odjekuje njeno dugo trajanje, njeni izvori, biljke, toponimi, ostaci drevnih građevina, legende i predanja, groblja, život se ne prekida od davnina. Onaj konavoski vez, koji vezu vidljive i nevidljive vezilje, utkivajući na platnu života vječno trajanje, koje se neda prekinuti. Taj vez se pruža od iskona kroz ljude i pokoljenja, stvarajući

očaravajuće šare, arhetipske slike i snove onih što su živjeli na ovoj zemlji od pamtivijeka. Ovakve i slične utiske i asocijacije sam opisao u tekstu **Jedan dan u Konavlima**, objavljenom u Art-u 2018. godine. U tekstu koji pišem produžavaju se odjeci koje sam čuo u konavskim brdima i selima koja ranije nijesam vidio, premda me odavno vuklo da vidim ljude koji tamo žive, ono što iza tih brda postoji. Zahvaljujući Mirijani i Stijepu ispunila mi se želja naznačene godine, vidio sam mitske predjele, Brotnjice, čuvenu nekropolu stećaka, koja je mene posebno zanimala. Zbog knjige *Bogumilske* koju sam tada pisao a u međuvremenu objavio.

No, da se vratim na prvooctobarsku večer i promociju dvije Stijepove knjige, koje je sa suprugom **Mirjanom Pejaković Kočan** predstavio na nesvakidašnji način. Taj i takav kontakt sa publikom, osobeno je predstavljanje poezije. Pjesnik je komentarisao svoje pjesme, a Mirjana, pjesnikinja, čitala, dajući poseban ton pjesma i večeri. Kao u Tivtu prije nekoliko godina, kada je takav način predstavljanja na mene ostavio snažan utisak. Ni sada nije izostao. Mijović je nedavno dobio nagradu Antun Branko Šimić za knjigu *Bože moj*, čiju je naslovnicu uradio slikar i pisac **Dimitrije Popović**. U uvodnom dijelu večeri pjesnik je rekao: "Uglavnom sam predstavljao svoje knjige bez uobičajne pripomoći kritičara ili nekoga od kolega, pisac svoje djelo najbolje poznaje." Sličnog sam mišljenja.

Večeri u Konavlima je trebalo da prisustvuje **Miro Gavran**, predsjednik Matice Hrvatske, autor znamenitih drama, prevedenih na preko četrdeset jezika u svijetu. Iz opravdanih razloga, prisustvo je izostalo, došlo je njegovo pismo u kome piše: "Stijepo Mijović Kočan je zauzeo visoko nezaobilazno mjesto u suvremenoj hrvatskoj poeziji. Zavidljivo je njegova kreativnost i energija u novije vrijeme, predivne je stihove ispisao proteklih nekoliko godina. Kada povremeno uzmem u ruke mostarska **Motrišta** ili matičino **Kolo** često se susretnem sa Stijepovim novim stihovima koji svojom svježinom i lepršavom lakoćom osvajaju srca čitatelja. Misao mu je jasna, a stih kočanovski prepoznatljiv, nerijetko mladački hrabar i jezično svjež. Volim njegove stihove koji

imaju duhovno nadahnuće ali i one koji pretendiraju na refleksivnost. Stijepo je svojim stihovima uvijek bio i ostao stjegonoša hrvatskoga jezika," piše Gavran, čije je pismo pročitano prilikom otvaranja manifestacije, kao i Stijepov odgovor u kojem dirnut onim što znameniti kolega piše, odgovara: "Dragi Miro, dirnutb sam do suza! I sa suzom, doslovno! Tvoje riječi zvuče istinito i uvjerljivo, kao što je i sve što pišeš istinito i uvjerljivo, i to me dosita ganulo. Neizmerno ti hvala. Pohvale Mira Gavrana, najprevođenijega i najznačajnijega, eo i ipso i najbljeg suvremenog hrvatskog književnika koji je u prijevodima na strane jezike, njih četrdeset i četiri, a bit će ih još, stigao i prestigao oca hrvatske književnosti Marka Marulića, u svoje vrijeme, prije pola milenijuma u čitavoj Europi znanog i slavnog pisca – to nije samo pohvala nego golemo i neočekivano priznanje koje mi daje snagu da ovo malo dana koji su mi još ostali, svaku sekundu koju mogu posvetim književnosti i hrvatskom jeziku", odgovara Kočan u uzvratnom pismu. Pročitana pisma dala su večeri posebnu dimenziju, time što ih razmjenju dva velikana hrvatske književnosti.

Nakon promocije knjiga, **Antun Toto Rilović** je uz gitaru otpevao nekoliko pjesama, među kojima i **La musica di notte** za koju je tekst napisao Kočan. Voditelj gastro sekcije Agroturizma Konavle **Niko Đivanović** prisutnima je predstavio tematski zalogaj inspirisan *klakom* iz Đurinića. Poslužen je *orzo*, (lokalni naziv za oriz ili ječam) koji je svojim izgledom podsjećao na povijesne klačine, unutar koje se nalazio pikantni toč koji je predstavljao vatru koja je kamen pretvarala u klak (vapno ili kreč). Okupljenima je ponuđeno vino Udruge, koje se tradicionalno radi na manifestaciji Trganje, vrhunski spoj plavca i merlota. U ugodnoj atmosferi uz pjesmu i vino druženje je potrajalo do dugo u noć.

Ljubazni domaćini učinili su sve da gostima bude ugodno, te da noć na gumnu ostane za pamćenje. Stijepo i Mirjana, kao kućni domaćini, a ispred Udruge, moram pomenuti tajnicu **Jelenu Gale Pregelj**, koja je uložila trud i kreativnost u osmišljavanju kompletne večeri, a meni pomogla u pisanju ovog teksta, informacijama i fotografijama, na čemu uzvraćam posebnom zahvalnošću. Narvano, tu je zaslužni i ljubazni **Ivo Mujo**, čovjek koji vodi udругu, nekada pomoćnik ministra turizma Hrvatske.

Uloga Udruge je da promovišu ruralni turizam prepoznatljiv po ambijentalnosti, starim kamenim kućama, njih oko 200, opremljenih po svim standardima za turističke potrebe. Konavle na tom planu grabe krupnim koracima postajući nadaleko poznata i privlačna destinacija, posebno onima koji žive u velikim svjetskim metropo-

lama, i ne samo njima. Udruga okuplja sva obiteljsko poljoprivredna gospodarstva i iznajmljivače kuća za odmor, uvezana je i sa drugim sličnim udrugama, pa je njen rad i misija od velikog značaja za turizam u dubrovačkoj županiji.

"Konavljani svoju zemlju zovu "Domovina", osim obćeg značenja "patria" ima i značenje posjeda, nasljeđene kuće i imanja. (Jedan brat je pošao u škole, a drugu je ostao na domovini", napisao mi je Stijepo kada sam bio pri kraju ovog teksta). To je *ona* vezanost za zemlju, moja fascinacija sa početka, prikladna za kraj.

I na kraju, nepravedan bi bio ako ne pomenem još jednog konavoskog pjesnika, **Antuna Švaga**, mog starog i trajnog prijatelja, još jedan autentičan pjesničkih glas toga podneblja, koji se odavno ne oglašava poezijom. Uređuje dubrovački **Glas grada** i bavi se zemljordanjom u rodnim Vodovađama. Iako je prestao s poezijom (a neću u to da vjerujem!), u mladosti je napisao i objavio dvije dobre pjesničke knjige. Veza sa zemljom uvijek mi je bila važna. Nije se slučajno Vergilije povukao na imanje, gdje je obrađivao zemlju i pisao poeziju. Tako su nastale čuvane **Georgike**, najljepša pohvala našoj velikoj pramajci. Pjesnika sam vidio kao zemljordanika, sa dubokim brazdama za sobom i sjemenom kojeg obojica vitalaju zemaljskim i nebeskim njivama, iščekujući da da ploda ono što su zasijali. Roman **Plodovi zemlje** Knuta Hamsuna, najljepša je poema ispjavana zemlji i čovjeku. A Stijepov Konavoski vez konavoskoj zemlji.

1. IX 2022.

ZAPISANO JE

DEO XIII.

Tekst: Branko Borilović

Da su bokeljski klirici radi rukopoloženja išli "u Mađarsku, koe u Tursku, a ponajviše u Crnogoru (dekretom Senata do 12. marta 1718 Boka-Kotorska bude potčinjena njihovoj jurisdikciji crnogorskog episkopa)". (U časopisu je objavljen kalendar za 1836. godinu iz kojeg se vidi da se Božić slavio 25. "dekembra" ili "prosina" kako stoji u navedenom časopisu, prim. B.B.).

Srbsko-dalmatinski Magazin za ljeto 1836, Karlštadt, 1836, str. 99.

Da "Kastel Novi nema nego ednu Obštinu Novsku; a Preturia budvanska ima dve Obštine; Budva i Paštrovići; svaka Obština sastavljena e od više sela. U gradovima sedi po edan Pretur, a glava im e Pkružni Kapetan, koji zavisi od Guberuma Dalmatinskog".

Srbsko-Dalmatinski Magazin 1849, Zadar, str. 9.

Da se iz "Ugovora učinjenog između Opštine Kotorске i Republike Mletačke, vidi da su baš u to doba Kotorani s Đurom Baošićem rat vodili. No, vidi se i to, da su sinovi protiv oca bili, jer Venecije obećavaju se, ako im grad Budva u ruke padne, da će ga Grigorij i Aleksi, sinovi Đure Baošića dat kao nagradu zato što s Kotoranima pristaju na uništen silo Baošine".

Srbsko-Dalmatinski Magazin, Zadar, 1849, str. 15.

Da u Boki "naše sveštenike postavlja e čas vladike crnogorskij, čas Patrijarčija Pekskej. Vladika crnogorski zato, što su Boki najbliža Crna Gora".

Srbsko-Dalmatinski Magazin, Zadar, 1849, str. 19.

Da se u poglavlju o žiteljima Crne Gore govori i o ishrani tog naroda pa se kaže: "Kaštradina se najviše troši, zatim skorance-ukljeve crnogorske suve i salamastrane. Rozolin, ruj, cipar i druga jaka pića pie i muško i žensko; seljani rad piu domaće vino žestoku rakiju".

Srbsko-Dalmatinski Magazin, Zadar, 1849, str. 24.

Da "Grbljani i Paštrovićani oblače se kao i Crnogorci. Kod ženske nošnje nema se čemu čoeck začuditi".

Srbsko-Dalmatinski Magazin, Zadar, 1849, str. 25.

Da Kotor leži ispod "gole crnogorske planine Lovćen, koja e 5241 nogu visoka".

Srbsko-Dalmatinski Magazin, Zadar, 1849, str. 26.

Da su Crnogorci triput nedeljno u blizini kotorskih gradskih vrata izlazili na pazar. Zato gradski oci savjetuju "inostranca" da ne propušti taj pazar. Na pazar su se između ostalog iznosili sledeći proizvodi: "Svakojaka zelen, osobito kupus, patata (krompir) voća, suhe plečke, dobre pršute (šunke), slaninu, salo, mast, sir, ribu, rake, kornjače, kokoši, zecove, leteću divljač, drva za ogrev, ruevinu, kaštradinu i preko leta snijeg i led".

Srbsko-Dalmatinski Magazin, 1849, str. 32.

Da se u "Maine, Pobore i Braiče tri male kneževine što se izvan Budve k Crnoj Gori otežu" živi više od 1977 stanovnika.

Srbsko-Dalmatinski Magazin, Zadar, 1849, str. 54.

Da su "Paštrovićani gotovo u svemu nalik na Crnogorce, samo što su malo poiositi". Za "Sveti Stefan (Kastel S. Stefan) i Lastva (Castev Lastva) obadva mesta u italijanskom jeziku nose imena kao da su tvrđinc, a nisu nego sad mala siromašna sela".

Srbsko-Dalmatinski Magazin, Zadar, 1849, str. 56.

Da Boškovićeve kula u Paštroviće "sad zapuštena i opala, nosi svoje ime od poznatog Astronoma Boškovića Dubrovčanina, ko i e iz ne često puta, a najviše 1750 u nebo gledao, i potrebne mere uzimao"(Radi se o čuvenom naučniku Ruđeru Boškoviću, prim. B.B).

Srbsko-Dalmatinski Magazin, Zadar, 1849, str. 57.

Da je u parohiji Imotsckoj živjelo 84 duše Crnogorske.

Srbsko-Dalmatinski Magazin, Zadar, 1850, str. 26.

Da je Bijeli Pavle iz Bjelopavlića "bio od roda Dukadinovića, i verni sluga silnoga cara Stefana".

Srbsko-Dalmatinski Magazin, Zadar, 1850, str. 43.

Da u Crnoj Gori uspijevaju skoro sve kulture "najbolje kukuruz rađa, kojeg kad je rodna godina može roditi za svu Crnu Goru. Takođe uspijeva pšenica, raž, ečam, ovasa i krupnika. Uspijeva i krtola koju je Mitropolit Petar I Petrović donio i pokazao kako se oko nje radi. Rađa dobro i glavati kupus a u ostalim nahijama i zeleni "zvani raštan"; zatim pasulj, grašak i sočivo. U ostalim nahijama Bjelopavličkoj, Crmničkoj, Riječkoj i Lješanskoj rađa dobro jabuka, kruška, ponešto i šljive, dunja, oraha, lješnika i dudova. Vina ima za godinu samo da se umjereno pije.

Srbsko-Dalmatinski Magazin, Zadar, 1860, str. 95.

Da je u ovom časopisu objavljen tekst o Crnogorkama i Crnogorcima. Kažu da vlada osveta "krv za krv" i da "može 20 glava za godinu" pasti. Govore i o hrabrosti Crnogorke za koju kažu da su u stanju da svoj rod pa i muža izlože ruglu ako bi se kojim slučajem vratili sa fronta. Naime, one bi "mahale oprečljačama (keceljama) i tako ih vrate".

Srbsko-Dalmatinski Magazin, Zadar, 1860, str. 102.

Da se Magazin i u ovom broju bavio Crnom Gorom. Pored opisa Crne Gore i uslova u kojim žive Crnogorci

nabrajaju domaće životinje koje su im od koristi, zatim bogastvo ribljeg fonda, pčela. Kažu "malo ima konja no najviše mazgi. Krava ima nešto a ovaca dosta i koza, zato Crna Gora ima u izobelja sira, masla, skorupa. Ribe ima najviše u Blato (Skadarsko jezero) i to: pastrve, egula, krap, skobalj, ukljeva. Pčela takođe ima iako ne mnogo".

Srbsko-Dalmatinski Magazin, Zadar, 1860, str. 96.

Da je Aleksandau Feod. fon Rajcu, profesor Derptskoga Univerziteta, kome "e za tri godine bilo grlo zamuklo" preporučeno da pije vodu italijansku. U Italiji je pio njihove najpoznatije vode ali boljitka nije bilo. Na kraju je čuo za Crnu Goru i njene bistre vode pa je 1832 godine došao sa ciljem da proba naći lijeka za svoje bolesno grlo. Počeo je da pije crnogorsku vodu i već poslije četiri dana povratio "pređašnju jasnost glasa".

Srbsko-Dalmatinski Magazin, Zadar, 1860, str. 96-97.

Da su se Crnogorci doselili u Istri u Peroj 1658. godine i da su u "tesno okruženje mestima i narodom talijanskoga jezika i običaja, ipak čiste i nepokvarene narodne svoje običae zadržati".

Srbsko-Dalmatinski Magazin, Zadar, 1863, str. 45.

Da je Nićifor Dučić objavio neobičnu legendu vezanu za sv. Savu. On je naime došao u Vranjinsku crkvu de je na obližnjem pašnjaku zatekao čobana sa stadom ovaca. "Gledajuću u stado primijeti da je vuk zgrabio jednu ovcu, pa on uze svoj štap, udari ga po zadnjem trupu i reče: "od sad da si proklet i da ti je zadnji trup suh kao ovaj štap". Od tada je vuku zadnji dio tijela suh".

Srbsko-dalmatinski Magazin, Zadar, 1863, str. 63.

Da je sveštenik iz Paštrovića Dimitrije Perazić na putu za Rusiju svratio u Karlovce kod mitropolita Stanimirovića koji ga je "snabdeo pasošem crnogorskim i 200 f. za put".

Srbsko-Dalmatinski Magazin, Zadar, 1866. str. 139.

Da su rodnom "Perojci iz Crne Gore" iz zemlje koja "nemogaše svoje junačke stanovnike udobno smjestiti i izranivati, bio e povod, te bi češće poviše crnogorskih porodica u strane zeml selilo".

Srbsko-Dalmatinski Magazin, Zadar, 1864, str. 6.

Da sve parohe u "Grblju izabira vladika crnogorski, koga narod grčkoga zakona priznae za svoga Diecezana i on obavlja službu vladikašku".

Srbsko-Dalmatinski Magazin, Zadar, 1868, str. 133.

Da je u Carigradu na radu bilo "4 do 5 stotina Grblja-

na, Paštrovića, Majina, Pobora, Crnogoraca i Spičana koji su se svi zvali imenom Hrvatima".

Srbsko-Dalmatinski Magazin, Zadar, 1873, str. 49.

Da se u tekstu o Pravoslavnoj crkvi u Hrvatskoj pominje i " Nikola Sekulić iz Broćanca".

Srbsko-Dalmatinski Magazin, Zadar, 1873, str. 84.

Da je knjaz Danilo neposredno prije nego što je na njega izvršio atentat Todor Alekse Kadića iz Bjelopavlića, na kotorskoj rivi avgusta 1860. godine, bio u društvu austrijskog konzula iz Skadra Riharda Franceskija. "Živo su razgovarali" kaže autor dnevnika Simo Kaluđerovića koji je ovaj list prenio. On kaže "razumeo sam da je razgovor bio o Kučima koje je skadarski vezir podmitio da bi odpali od kneza i prešli Turcima".

Crnogorka; prilog Crnogorcu za zabavu, književnost i pouku, Cetinje, 1871, str. 63.

Da je poslije atentata knjaz Danilo iako teško ranjen rekao okružnom načelniku Dojmiu u Kotoru sljedeće: "Ovako je lako goste dočekati, gospodine, sam način nije pošten". Nakon ovih riječi knjaza su odnijeli u kuću Stevana Bjeladinovića kojem knjaz ulazeći u kuću reče:

"Vidiš, Stevane, kakvoga gosta večeras imaš. Zahvali politici austrijskoj".

Crnogorka, prilog Crnogorcu za zabavu, književnost i pouku, Cetinje, 1871, str. 63-64.

Da je knjaz Danilo teško ranjen sam sebi rasjekao "bedru i izvadio dva komada olova".

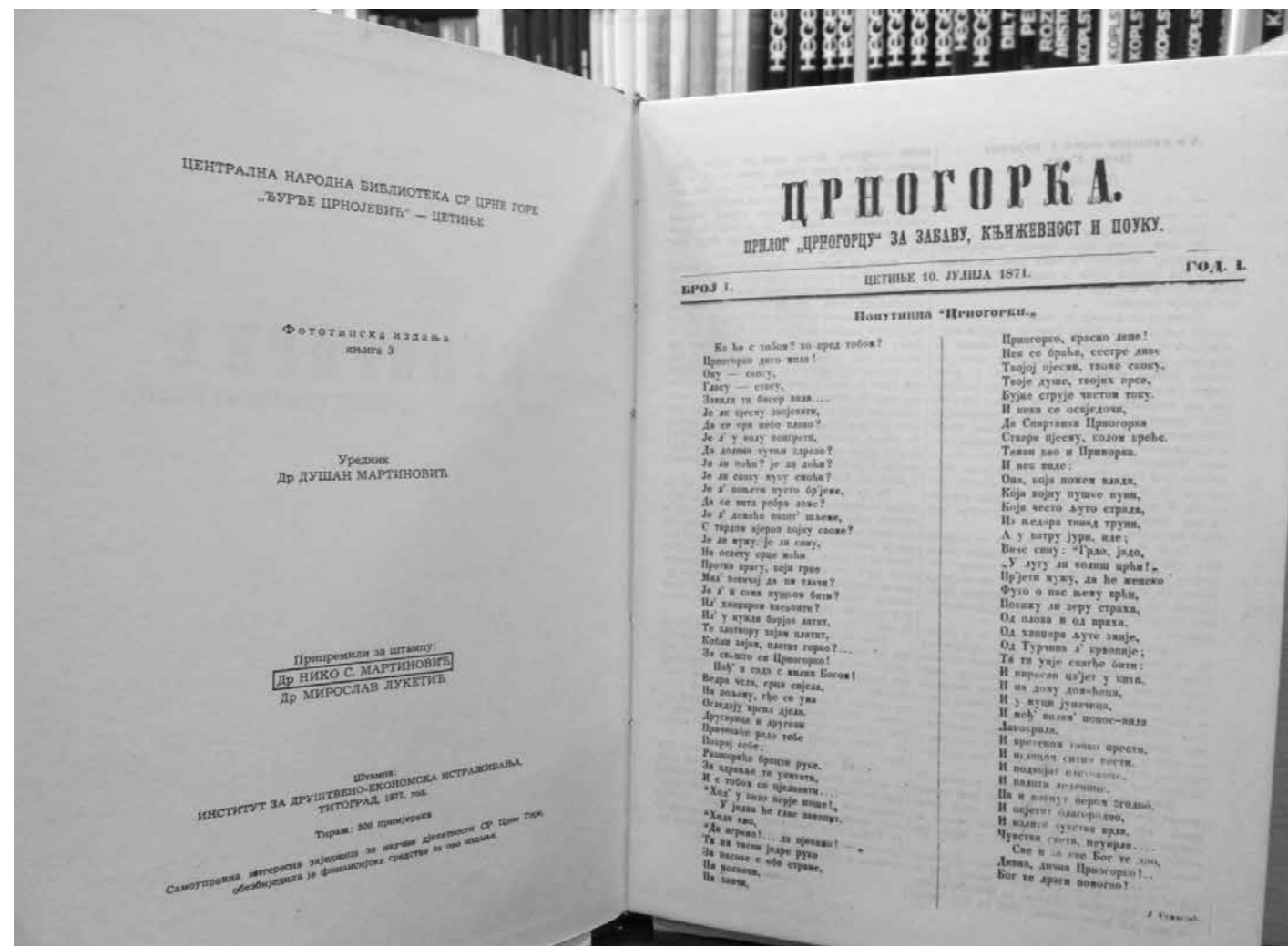
Crnogorka, prilog Crnogorcu za zabavu, književnost i pouku, Cetinje, 1871, str. 70.

Da je knjaz Danilo prijatelju Bjeladinoviću i prije nego što je saznao ime atentatora rekao: "Ubiše me, ali su i sebe ubili u vrh glave. Ne znaju što čine. Umrijetu; no i pravo je; dosta me je jada ubilo. Ali vjeruj, biće im gore, mučnije bez mene". Poslije toga je pao "bjezsvjestan" pa je u bunilu izgovarao neke riječi "Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Srbija, Drž Mirko, Kući, Nikica".

Crnogorka, prilog Crnogorcu za zabavu, književnost i pouku, Cetinje, 1871, str. 70.

Da je "knjaz Danilo ostavio ovaj svijet noćas u 7 sati i tri četvrti, taman 24 ure poslije zadobijene rane".

Crnogorka, prilog Crnogorcu za zabavu, književnost

i pouku, Cetinje, 1871, str. 85.

Da je prvu bilješku o crnogorskim finansijama ostavio vladika Danilo 1723. godine. U zapisu se kaže da "kasu državnu drži sam Mitropolit". U kasu manastirsku sabirale su se pare od manastirskih imanja, ribolova kao i dio ruskih subvencija. Pare su ponekad davane narodu ali "bez dobiti" što mitropolit posebno ističe. Postoji "nota dužnika" (koju ne možemo zbog prostora integralno saopštiti ali neka imena stavljamo na uvid, prim. B.B.); "U popa Maloga u Pobore cekina 2; u Marka Ljubiše u Paštroviće cekina 4; u Nika Mažića groša 4; u Marka Tanovića groša 4; u Marka Pribilovića cekina i libar 18; u Marka Nikova u Budvu u Bečiće grošah 34; u Martina Vulova u Brčeli cekina 2.

Vuksan, Dušan: Crnogorske finansije u XVIII i XIX vijeku 1723-1883, Cetinje, 1936, str. 3-4.

Da je prvi Petrović koji je uvidio da država mora da živi i od drugih prihoda (osim priloga) bio Petar I. Tako je ozakonio poreze na ribu i ruj. Tu normu uveo je u "Zakonik opšti crnogorski i brdski".

Vuksan, Dušan: Crnogorske finansije u XVIII i XIX vijeku 1723-1883, Cetinje, 1936, str. 5.

Da je vladika Rade slijedio svoga strica Petra I u svemu pa i u sistemu punjenja državnog budžeta. Tako u članu 20 "Zakona Otačastva" stoji: "Svaka kuća Crnogorska i Brdska ima od svakog dima davati na godinu po jedan talijer u kasu narodnu, i ovi danak da se ima sabirati o prvomu Mitrovu dnevi koji ide". Već 1838. godine "sva Crna Gora i Brda plaćaju poreze". Pošto su pare počele da se slivaju valjalo je napraviti budžet pa je taj posao povjeren vladčinom "kaznačeu" Dimitriju Milakoviću.

Vuksan, Dušan: Crnogorske finansije u XVIII i XIX vijeku 1723-1883, Cetinje, 1936, str. 6.

Da je knjaz Danilo uveo drakonske kazne u Crnoj Gori pa između ostalog batine i globu. Prvu je rijetko primjenjivao a drugom se obilato služio. U tome nije štedio ni sebe. Na jednoj "daviji" knjaza je tolako naljutio jedan Crnogorac da ga je udario "kamišom" (dugačka cijev od lule, prim. B.B.). Za tu radnju bila je predviđena kazna u visini 50 cekina. Pošto je za njega zakon bio svetinja on je "istog časa izvukao iz štapa 50 cekina i predao sekretaru Senata".

Vuksan, Dušan: Crnogorske finansije u XVIII i XIX vijeku 1723-1883, Cetinje, 1936, str. 10.

Da je prve "računske knjige" uveo 1865. godine knjaz Nikola. Iste je sam vodio.

Vuksan, Dušan: Crnogorske finansije u XVIII i XIX vijeku 1723-1883, Cetinje, 1936, str. 11.

Da su državna dobra u Crnoj Gori bila: "Biljarda, kuća na pjacu kod kuće v. Petra Vukotića, Laboratorija velja i mala; fabrika na Obodu, mlin na Skalu; na gradovima i varošima sve, što je bilo carevine i Turske."

Vuksan, Dušan: Crnogorske finansije XVIII i XIX vijeka 1723-1883, Cetinje, 1936, str. 20.

Da je u Crnoj Gori bilo 11 Džebeana: Bajice, Čeklići, Drobniak, Čevo, Ceklin Laboratorija (u budžet ušao i jedan pas) pas je bio pri Laboratoriji 50 f; Sotunići, Njeguši, Čevo, Piperska, Bioče i Morača.

Vuksan, Dušan: Crnogorske finansije u XVIII i XIX vijeku 1723-1883, Cetinje, 1936, str. 21.

Da su još 1812. godine dolazili u Vasojeviće Ante Bogičević (srpski vojvoda iz prvog srpskog ustanka, prim. B.B.) i Hadži Prodan (srpski vojvoda, prim. B.B.) da dižu bune po ugledu na bunu koju je podigao Karađorđe. Oni su kroz "nahiju" podijelili dosta barjaka pa su neke porodice dobile prezime Barjaktarević".

Vojvoda Miljan Vukov i Vasojevići 1820-1886, Cetinje, 1932, str. 4.

Da su knjaz Danilo i Miljan Vukov pobratimi. To je bila njegova želja kako bi Miljana vezao za Cetinje.

Vojvoda Miljan Vukov i Vasojevići 1820-1886, Cetinje, 1932, str. 7.

Da je knjaz Danilo prilikom obraćanja Vasojevićkoj deputaciji i Miljanu Vukovu na Cetinje rekao sljedeće: "Pobratime Miljane, primam tebe i Vasojevićsko pleme svom dušom i srcem i najsvečanije vam obećavam da od sad neću ništa pošteđeti da vas održim, branim i odbranim od svake opasnosti". Knjaz Danilo je bio zadovoljan radom Miljana Vukova pa mu je dao "kartu bjanku" uz riječi "moja zemlja a tvoja vlast".

Vojvoda Miljan Vukov i Vasojevići 1820-1886, Cetinje, 1932, str. 17.

Da je Engleska Crnu Goru smatrala "ruskim vazalom" na obalama Adrijatika. Zato je engleski ambasador Vajt jednom Vukoviću rekao: "Crna Gora ima za pokroviteljicu Rusiju, pa neka vas ona brani". Nastavio je riječima da će oni braniti Grčku, Jermeniju i Albaniju i da snaga Engleske nije samo u "njihovoj veličini već u drugim častima". Takođe je jedan engleski državnik knjazu Nikoli rekao: "Crna Gora niti je kome od koristi, niti od štete, ali za to što je satrap ruski mlozina joj ne simpatije". Dalje je nastavio da se ne "nada iskrenoju potpori Engleske". Odnosi između Crne Gore i Engleske

su se poboljšali prilikom vjeridbe princeze Ane kada se knjaz više puta sastao sa engleskim prvim ministrom. Tada je obećao da će " Crna Gora biti primljena postojano u sferu obzira engleske diplomatije".

Vuković, Gavro: Iz diplomatskih odnosa Crne Gore s Engleskom, Francuskom, Bugarskom, Austrijom i Turskom, Cetinje, 1929, str. 5.

Da je Bugarski premijer i ministar inostranih poslova Stojilov vojvodi Gavru Vukoviću ministru inostranih djela Crne Gore kada je bio u zvaničnoj posjeti Bugarskoj rekao da je bugarski narod zahvalan Crnoj Gori "i mi ćemo u prilikama ma kakve nužde biti gotovi da joj pritečemo u pomoć".

Vuković, Gavro: Iz diplomatskih odnosa Crne Gore s Engleskom, Francuskom, Bugarskom, Austrijom i Turskom, Cetinje, 1929, str. 17.

Da je Bugarski knjaz Ferdinand rekao za knjaza Nikolu sljedeće: "Knjaz Nikola je uzor čovjek, vladar, vojskovođa, državnik, političar i književnik. Mi svi vladari balkanski izgledamo prema njemu mladi. Kud ta sreća da smo u tome njemu ravni Balkanski narodi bi bolju budućnost dočekali".

Vuković, Gavro: Iz diplomatskih odnosa Crne Gore s Engleskom, Francuskom, Bugarskom, Austrijom i Turskom, Cetinje, 1929, str. 17.

Da je Austrijski grof Kalnoki (ministar spoljnih poslova Austro-Ugarske, prim. B.B.) vojvodi Gavru Vukoviću koji je bio kod njega u zvaničnoj posjeti rekao: " Ko vam je kriv te ste Hercegovinu obasuli krvlju i zatrpali junačkim kostima kad ste dobro znali da ste to uzaludno činili".

Vuković, Gavro: Iz diplomatskih odnosa Crne Gore s Engleskom, Francuskom, Bugarskom, Austrijom i Turskom, Cetinje, 1929, str. 25.

Da je Vešović u diplomatskoj misiji u Carigradu zajedno sa turskim i albanskim diplomatama razmatrao pitanje Albanije i njenog statusa. Jedan od albanskih diplomata je rekao: "Ako ne bismo mogli biti sultanovi, najradije bismo bili pod crnogorskim knjazom".

Vuković, Gavro: Iz diplomatskih odnosa Crne Gore s Engleskom, Francuskom, Bugarskom, Austrijom i Turskom, Cetinje, 1929, str. 46.

Da su Crnogorci dva put uzimali Žabljak Crnojevića, prvi put marta 1835. a drugi put 1853. godine. U Žabljak su 1835. godine prvi ušli Kenjo Stankov Janković, Periša Radov iz Ceklića koji je napravio "stube za ulječ" u grad, Miloš M. Janković, barjaktar, Petar Đ.

Strugar, Nikola V. Gazivoda, Prele M. Gazivoda, Prele I. Strugar, Giljo S. Kraljević, Nikola Kraljević koji je iz Vranja pobjegao ovamo. Crnogorci su živa uhvatili brata zapovjednik grada Jakup-aga Omarčević Jusuf-aga.

Zlatičanin, Ilija: Ličnosti, zdanja i predeli nekad i sad, Podgorica, 1933, str. 31.

Da je drugi ulazak Crnogoraca u Žabljak Crnojevića bio 1853. godine. Tada su se dogovorili glavari "od Cetinja i Ljubotinja Prele Belov Vujović, pop Stevo Pejović, Savo Luketin Strugar, Kenjo Stankov Janković, vojvoda Petar Vujović i sa njima dvadeset druga da napadnu Turke u žabljačku tvrđavu . Oni su uz "stube" (skale) ušli u grad Zabljak i pozvali Selim-aga da se preda. Selim-aga im je odgovorio: "Predaću se, samo da mi ne uzmete oružje jer sam vazda dobar i vjeran bio svom gospodaru- (caru) kao što vi znate".

Zlatičanin, Ilija: Ličnosti, zdanja i predeli nekad i sad, Podgorica, 1933, str. 34.

Da i "naša Podgorica imade svoju braću Romula i Rema". Bila su to dva brata iz stare porodice Zlatičana, Markiša i Tomo koji rasprodaše sve svoje imanje i podigoše prvu kuću u Mirkovu varoš".

Zlatičanin, Ilija: Ličnosti, zdanja, i predeli nekad i sad, Podgorica, 1933, str. 56-57.

Da su "s proljeća 1707. godine Zečani s dopuštenjem i na vjeru Skadarskoga vezira pozvali vladiku Danila, da im u selu Srpska osvešta novu crkvu. Tu ga na prevaru uhvate Demir-pašini Turci , uprte mu kolac, na koji će ga staviti na muke. Crnogorci su molili pašu, govorili mu: "Ako li nabiješ vladiku na kolac, opoganićeš svoju zemlju u kojoj više nigdje ništa roditi neće". Pošto nije bilo razumijevanja od strane paše, Crnogorci i Zečani su ponudili da "blagom otkupe" vladiku. Paša se slakomi na dukate pa mu po dogovoru sakupiše 3 000 dukata kako bi otkupili vladiku. Po zapisu Crnogorci i Zečani sakupiše 2 000 a 1 000 pozajmiše kod Hercegovačkog vladike Savatije. Po drugim podacima vladika je otkupljen za 600 dukata.

Zlatičanin, Ilija: Ličnosti, zdanja i predeli nekad i sad, Podgorica, 1933, str. 58.

Da je Vezirov most u Podgorici podigao Mehmed-paša Bušatlija. Podgoričani su sa velikim nestpljenjem očekivali izgradnju mosta "jer su mnogo stradali bez njega". Most je potreban bio i zbog toga što je "vodio preko Nikšića za Hercegovinu i Bosnu". Mjesto će treba da se podigne most izabrao je sam paša a to su "Đulići kod brda Gorica i sela Momišića". Dugo se čekalo na početak izgradnje mosta (7 godina) pa je paša često

puta pozivao " neimara" zbog čega kasne radovi. Ovaj se pravdao da je dug proces rada "klak treba zagasiti sa tečnošću kokošijih jaja i nezabijeljenom varenikom" i da most ne bi bio dugovječan ako bi klak miješao samo sa vodom. Tek tada je paša prihvatio razloge kašnjenja. Ubrzo su počeli radovi pa je most (po nekim podacima završen 1774. godine, prim. B.B.).

Zlatičanin, Ilija: Ličnosti, zdanja i predeli nekad i sad, Podgorica, 1933, str. 77.

Da je Sahat-kulu u Podgorici podigao " čuveni reformator Hadži-paša Osmanagić." (Sahat kula je sagrađena 1667. godine. Visoka je 16m. Smatra se da je sat na kuli poručen iz Italije a 1890. godine na samom vrhu kule postavljen je krst, prim. B.B.).

Zlatičanin, Ilija: Ličnosti, zdanja predeli nekad i sad, Podgorica, 1933, str. 80.

Da u Ustavu cetinjskog klizačkog društva iz 1892. godine stoji:

- a) bez konjica i sa sabljama ili štapovima ne smije niko na led izlaziti;
- ko prestupi ovo pravilo-plaća 1 fior. globe;
- b) djeca i početnici valja da se drže krajeva, kuda će im se označiti;
- v) ne smije se pušiti, da se ukloni opasnost, koji bi mogli ostaci cigara ili žigica prouzrokovati; ko prestupi ovo pravilo, plaća fiorina;
- g) na led se ne smije ništa, pa ni snijeg bacati; ko pogriješi, plaća 2 f. globe.

Ustav cetinjskog klizačkog društva, Cetinje, 1892.

Da je Niko Simov Martinović pregledajući Puškinovu biblioteku naišao na knjigu "Srpski rječnik" iz 1818. godine de je primijetio da je na strani 885 Puškin svojom rukom okružio tekst:

"Cetinje, f. der Flus Cetinje, 2. dissen, ager circum cetinanus:

Oj Cetinjo vodo ponosita

U Cetinju usred Crne Gore.

Cetinjanin m čovjek iz Cetinja

Kraj Cetinja tije vode ladne, itd.

Martinović, Niko S.: Petar II Petrović- Njegoš u Pskovu, Titograd, 1917, str. 777.

Da su se "na velikim narodnim skupovima, koji se obično održavaju utvrđenog datuma na planinama (na primjer Pavin-dan 13. jul, od starine je poznat kao sabor

na Lovčenu, Petrov-dan 12. jula na Cetinju i slično), začne se veliko kolo u kojem se pjevaju duže pjesme koje opisuju neke događaje iz prošlosti Crne Gore.

Hvatajmo se, bjele ruke!

Svako dobro uhvatite!

ili:

Ko mi neće kolu doći,

ne mogao vodu proći,

ni od vode doma doći.

Martinović, Niko S.: Pjevanje epskih pjesama i balada u Crnoj Gori u kolo, Sarajevo, 1963, str. 539.

Da je 14/27. novembra 1900. godine sklopljen "Ugovor o zaštiti prava svojine književnih i artističkih djela, između Crne Gore i Italije, kojeg su ratifikacije izmjenjene 30. januara tek. god."

U članu II se kaže:

"Vlada crnogorska i Vlada Italije obavezuju se jedna drugoj da će stati na put, na svom zemljištu, nezakonitoj reprodukciji literarnih i artističkih djela, koje su publicirana na zemljištu druge države..."

Perazić, Gavro, Raspopović, Radoslav: Međunarodni ugovori Crne Gore 1878-1918, Podgorica, 1992, str. 391.

Da je 1902. godine zaključena "Konvencija o zaštiti knjižnih i umjetničkih djela, zaključena između Crne Gore i Francuske".

U članu i pored ostalog stoji:

"Da bi prema ovome autori i izdavaoci, ili umjetnici dveju zemlje bili primljeni pred sudovima, za izvršenje optužbe protiv falsifikacije dovoljno će biti da dokažu pravo svojine i da utvrde jednim svjedočanstvom, da je dotični spis, ili umjetničko djelo, proizvod, koji u zemlji, gdje je objelodanjen, uživa zakonsku zaštitu protivu falsifikacije ili reprodukcije".

Perazić, Gavro, Raspopović, Radoslav: Međunarodni ugovori Crne Gore 1878-1918, Podgorica, 1992, str. 406-407.

UKUSI CRNE GORE

Izvor: Ukusi Crne Gore

Smočani kačamak sa lukom

Sastojci:

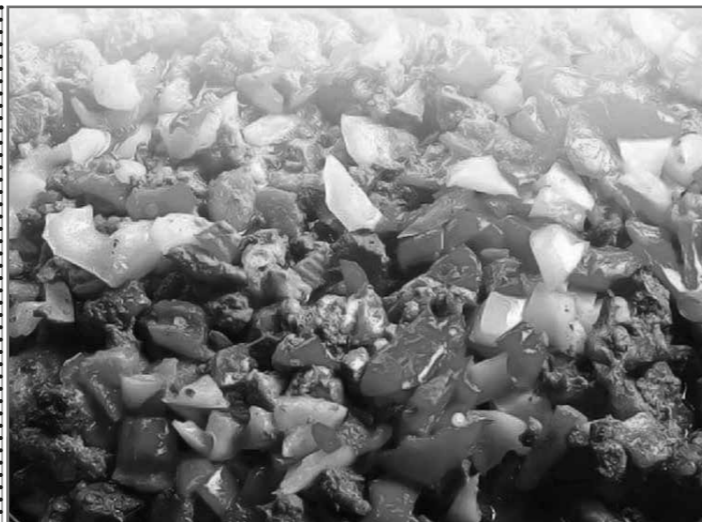
- krompir.....2 kg
- pšenično brašno..... 300 g
- crni luk.....500 g
- ulje.....1/2 dl
- skorup.....200 g
- sir.....200 g
- kisjelo mlijeko.....2 l

Priprema:

Krompir oljuštiti i isjeći, naliti vodom, posoliti i kuvati dok ne omekša. Dodati prosijano brašno, napraviti udubljenje i lagano kuvati 30-40 minuta. Crni luk sjeći na rebarca, propržiti, da malo porumeni.

U posudi sir i skorup upola rastopiti. Iz kačamaka ocijediti višak tečnosti, kačamarom dobro izmiješati i istući smješu, da nema grudvica. Kad postane kompaktna dodati sir i kajmak, pa promiješati. U sve ovo dodati crni luk, zajedno sve izmiješati i odmah servirati.

Kačamak oblikujemo kašikom u obliku kila. Servira se uz kisjelo mlijeko ili jardum.

Pljevaljska saksija

Sastojci:

- bijela džigerica.....200 g
- bijeli bubrezi.....200 g
- brizla.....200 g
- opornjak.....200 g
- bubrezi i srce.....200 g
- jagnjeće meso.....500 g
- jagnjeća maramica.....1 komad
- crni luk.....2 glavice
- šargarepa.....2 velike
- paradajz.....2 komada
- paprika.....2 komada
- so i biber po potrebi

Priprema:

Sastojke isjeckati i blago posoliti, pobiberiti i posuti crvenom tucanom paprikom.

U saksiji (zemljana posuda) naizmjenično ređati sve sastojke i pokriti pripremljenom jagnjećom maramicom, kolotovima paradajza i peršunom.

Poprskati vodom. Peći dva sata na 250 stepeni.

Poslužiti toplo u posudi u kojoj je pečeno.

CRNOGORSKO VEČE U SPLITU

SPOMEN PLOČA VLADIMIRU BAROVIĆU

DANI NACIONALNIH MANJINA GRADA ZAGREBA 2022

